

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
NILO JÄÄSKINEN
prezentate la 11 decembrie 2014¹

Cauza C-352/13

**Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA
împotriva
Evonik Degussa GmbH,
Akzo Nobel NV,
Solvay SA,
Kemira Oyj,
Arkema France SA,
FMC Foret SA,
Chemoxal SA,
Edison SpA**

[cerere de decizie preliminară formulată de Landgericht Dortmund (Germania)]

„Cooperare judiciară în materie civilă și comercială — Regulamentul (CE) nr. 44/2001 — Competențe speciale — Acțiune în vederea obținerii de informații și de despăgubiri împotriva unor societăți cu sediul în diferite state membre care au participat în diverse locuri și la diferite date la o înțelegere declarată contrară articolului 81 CE (articolul 101 TFUE) și articolului 53 din Acordul privind SEE — Articolul 6 punctul 1 — Competența în cazul pluralității pârâților — Riscul unor hotărâri ireconciliabile — Desistare față de singurul pârât cu domiciliul în statul membru în care se află instanța sesizată — Menținerea competenței — Abuz de drept — Articolul 5 punctul 3 — Competența în materie delictuală — Noțiunea «locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă» — Competența eventuală în privința tuturor copârâților și pentru toate prejudiciile invocate, întemeiată pe fiecare loc de pe teritoriul statelor membre în care înțelegerea ilicită a fost încheiată și pusă în aplicare — Articolul 23 — Clauze atributive de competență — Clauze compromisorii — Incidența principiului deplinei eficacități a interdicției privind înțelegerile, prevăzută de dreptul Uniunii”

I – Introducere

1. Cererea de decizie preliminară prezentată de Landgericht Dortmund (Tribunalul Regional din Dortmund, Germania) privește interpretarea articolului 5 punctul 3 și a articolului 6 punctul 1 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială² (denumit în continuare „Regulamentul Bruxelles I”), precum și, aspect care este inedit, coroborarea acestor dispoziții cu principiile directe din dreptul concurenței al Uniunii aferente articolului 101 TFUE.

1 — Limba originală: franceza.

2 — JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74. Acest regulament urmează să fie înlocuit prin Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO L 351, p. 1), ale cărui dispoziții, în cea mai mare parte, vor intra în vigoare la 10 ianuarie 2015.

2. Această cerere a fost formulată în cadrul unei acțiuni în vederea obținerii de informații și de despăgubiri, introdusă în fața instanței germane respective de către un reclamant stabilit în Belgia împotriva mai multor societăți stabilite în diverse state membre – dintre care doar una în Germania – care au participat la săvârșirea unei încălcări care, printr-o decizie a Comisiei Europene, a fost declarată contrară interdicției privind înțelegerile prevăzute la articolul 81 CE (devenit articolul 101 TFUE), precum și la articolul 53 din Acordul privind Spațiul Economic European din 2 mai 1992³.

3. Dat fiind că părțile nu sunt de acord cu privire la competența internațională a instanței de trimitere, aceasta din urmă solicită o interpretare a Curții cu privire la trei aspecte principale.

4. În primul rând, ea ridică problema aplicabilității într-un litigiu precum litigiul principal a articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I, care permite o extindere a competenței instanței astfel încât aceasta să se poată pronunța și cu privire la cererile referitoare la alți pârâți decât cel care are domiciliul în circumscripția sa teritorială, pentru a se evita pronunțarea unor hotărâri ireconciliabile. Cu titlu suplimentar, această problemă este invocată în cazul special în care, ca în speță, reclamantul a renunțat la acțiunea sa doar în privința copârâtului stabilit în statul membru în care se află instanța sesizată, care poate fi calificat drept pârât „de bază”, în sensul că acesta este singurul care poate constitui temeiul competenței instanței.

5. În al doilea rând, în ceea ce privește competența în materie delictuală prevăzută la articolul 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I, se solicită Curții să stabilească dacă noțiunea „locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă” trebuie interpretată în sensul că permite să se creeze o legătură între competența în cauză, în privința tuturor pârâților și pentru toate prejudiciile pretinse, și fiecare dintre numeroasele locuri din statele membre unde înțelegerea ilicită a fost încheiată și/sau pusă în aplicare și unde libertatea de alegere a cumpărătorilor a fost limitată din această cauză în funcție de solicitant.

6. În al treilea rând, instanța de trimitere pornește, după toate probabilitățile, de la premisa că unele dintre clauzele atributive de competență, care pot face obiectul articolului 23 din Regulamentul Bruxelles I, și/sau clauzele compromisorii care sunt invocate de pârâtele din litigiul principal acoperă drepturile de despăgubire solicitate în speță. Aceasta solicită Curții să declare dacă, în această situație, principiul aplicării eficiente a interdicției privind înțelegerile prevăzute la articolul 101 TFUE poate împiedica posibilitatea de a opune astfel de clauze persoanei care solicită despăgubiri atunci când acțiunea a fost introdusă în fața uneia dintre instanțele care ar fi competente în temeiul articolului 5 punctul 3 și/sau al articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I.

7. Subliniem că prezenta cauză este prima în care se solicită Curții să se pronunțe în mod direct cu privire la raportul dintre, pe de o parte, dispozițiile de drept primar care garantează o liberă concurență în cadrul Uniunii Europene și, pe de altă parte, dispozițiile de drept internațional privat al Uniunii privind competența judiciară în materie civilă și comercială, și aceasta cu ocazia unui litigiu care privește în mod specific o înțelegere de mare amploare în măsura în care a implicat o multitudine de participanți și de persoane prejudiciate și a denaturat concurența pe toată piața internă.

8. Precizăm de la bun început că, în opinia noastră, Regulamentul Bruxelles I, a cărui finalitate este de a institui un sistem de norme de competențe proprii Uniunii pentru litigiile transfrontaliere în materie civilă și comercială, nu este perfect adaptat pentru a asigura o punere în aplicare privată a dispozițiilor de drept al concurenței în cadrul Uniunii (sau „private enforcement”, conform denumirii uzuale din acest domeniu)⁴ care să fie eficace într-o situație precum cea în discuție.

3 — JO 1994, L 1, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 53, p. 86, denumit în continuare „Acordul privind SEE”. Întrucât modul de redactare a articolului 53 din Acordul privind SEE este, în esență, analog cu cel al articolelor 81 CE și 101 TFUE, ceea ce va fi indicat în prezentele concluzii în privința acestor din urmă dispoziții se va aplica *mutatis mutandis* pentru prima.

4 — Spre deosebire de aplicarea acestor dispoziții în sfera publică („public enforcement”), care este asigurată de Comisie și de autoritățile naționale din domeniul concurenței.

9. Astfel, aplicarea anumitor dispoziții din acest regulament poate conduce la o repartizare teritorială a competențelor între instanțele din statele membre care ar risca, pe de o parte, să nu fie adecvată din punctul de vedere al domeniului de aplicare geografic al dreptului concurenței al Uniunii și, pe de altă parte, să facă mai dificilă pentru victimele restricțiilor de concurență nelegale posibilitatea de a solicita și de a obține o reparare integrală a prejudiciilor pe care le-au suferit. Prin urmare, pare posibil ca autorii unor asemenea restricții să utilizeze aceste dispoziții de drept internațional privat așa încât să creeze o situație în care consecințele în dreptul civil ale unei încălcări unice și grave a normelor de concurență ale Uniunii ar trebui să fie stabilite în cadrul unei serii de proceduri dispersate în diferitele state membre.

10. Concluzia generală pe care o vom deduce din această trimitere preliminară este că, *de lege ferenda*, dată fiind particularitatea repercusiunilor pe care le pot avea practicile anticoncurențiale transfrontaliere în materie de cooperare judiciară civilă – mai ales atunci când acestea sunt complexe, precum în litigiul principal –, ar fi, în opinia noastră, adecvat ca legiuitorul Uniunii să aibă în vedere introducerea în Regulamentul Bruxelles I a unei norme de competență aplicabile unor astfel de practici⁵, la fel ca norma privind conflictul de legi care este enunțată în mod specific în privința obligațiilor care derivă din actele care restrâng concurența în cadrul regulamentului denumit în mod obișnuit „Roma II”⁶.

II – Cadrul juridic

11. În temeiul considerentelor (11), (12), (14) și (15) ale Regulamentului Bruxelles I:

„(11) Normele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul conform căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului și, astfel, trebuie să fie întotdeauna disponibilă, cu excepția câtorva situații bine definite în care materia litigiului sau autonomia părților justifică un alt factor de legătură. În cazul persoanelor juridice, domiciliul trebuie să fie definit în mod independent, în vederea ameliorării transparenței normelor comune și a evitării conflictelor de competență.

(12) În afară de instanța domiciliului pârâtului, trebuie să existe și alte instanțe autorizate în temeiul unei legături strânse între instanță și litigiu sau în scopul bunei administrări a justiției.

[...]

(14) Autonomia părților într-un contract, altul decât un contract de asigurare, contract încheiat cu consumatorii sau contract de muncă în cazul căruia este permisă numai o autonomie limitată de stabilire a instanței competente, trebuie să fie respectată sub rezerva competenței exclusive a instanțelor prevăzute în prezentul regulament.

(15) În interesul administrării armonioase a justiției, este necesar să se reducă la minimum posibilitatea apariției procedurilor concurente și să se evite pronunțarea în două state membre a unor hotărâri ireconciliabile. [...]

5 — Adoptarea unor norme de competență specifice pentru acțiunile colective în cazul încălcării normelor de concurență comunitare fusese identificată ca o problemă pertinentă în Cartea verde privind revizuirea Regulamentului Bruxelles I [COM(2009) 175 final, punctul 8.2 *in fine*], însă fără ca această constatare să fi fost urmată de efecte în Regulamentul nr. 1215/2012, care a finalizat revizuirea respectivă.

6 — A se vedea articolul 6 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale („Roma II”) (JO L 199, p. 40), care reglementează doar faptele generatoare de prejudicii apărute după 11 ianuarie 2009 (Hotărârea Homawoo, C-412/10, EU:C:2011:747). Potrivit considerentului (21) al acestui regulament, „[n]orma specială prevăzută la articolul 6 nu reprezintă o excepție de la norma generală prevăzută la articolul 4 alineatul (1) [și anume «legea aplicabilă obligațiilor necontractuale care decurg dintr-o faptă ilicită este legea țării în care s-a produs prejudiciul»], ci mai degrabă o clarificare a acesteia”.

12. Articolul 1 alineatul (2) litera (d) din Regulamentul Bruxelles I exclude arbitrajul din domeniul său de aplicare.

13. Capitolul II din regulamentul menționat prevede o serie de norme privind competența judiciară în materie civilă și comercială. Articolul 2 alineatul (1) din acesta prevede principiul potrivit căruia „[s]ub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliat pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză”.

14. Figurând în secțiunea 2 din capitolul amintit, referitoare la „Competențe speciale”, articolul 5 punctul 3 prevede că „o persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru, [...] în materie delictuală și cvasidelictuală, în fața instanțelor de la locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă”.

15. În secțiunea menționată, articolul 6 punctul 1 adaugă că „o persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru mai poate fi acționată în justiție [...], atunci când există mai mulți pârâți, în fața instanței domiciliului oricăruia dintre aceștia, cu condiția ca cererile să fie atât de strâns legate între ele încât să fie oportună instrumentarea și judecarea lor în același timp, pentru a se evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor”.

16. Figurând în secțiunea 7 din capitolul menționat, intitulată „Prorogare de competență”, articolul 23 alineatele (1) și (5) are următorul cuprins:

„(1) Dacă prin convenția părților, dintre care una sau mai multe au domiciliul pe teritoriul unui stat membru, competența în soluționarea litigiului ce a survenit sau poate surveni în legătură cu un raport juridic determinat revine instanței sau instanțelor dintr-un stat membru, competența revine acelei instanțe sau instanțelor respective. Această competență este exclusivă, cu excepția unei convenții contrare a părților. [...]

[...]

(5) Convențiile atributive de competență [...] nu au efect juridic dacă sunt contrare dispozițiilor articolelor 13, 17 sau 21 ori dacă instanțele de la competența cărora acestea derogă au competență exclusivă în temeiul articolului 22.”

III – Litigiul principal, întrebările preliminare și procedura în fața Curții

17. Acțiunea din litigiul principal se întemeiază pe o decizie din 3 mai 2006⁷ în care Comisia a considerat că mai multe societăți care furnizează peroxid de hidrogen și/sau perborat de sodiu⁸ participaseră la o încălcare unică și continuă contrară interdicției privind înțelegerile, prevăzută la articolul 81 CE (articolul 101 TFUE) și la articolul 53 din Acordul privind SEE, în temeiul căreia unele dintre aceste societăți au fost obligate să plătească amenzi⁹.

7 — Decizia C(2006) 1766 final a Comisiei referitoare la o procedură de aplicare a articolului 81 din Tratatul CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE împotriva Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa AG, Edison SpA, FMC Corporation, FMC Foret SA, Kemira Oyj, Air Liquide SA, Chemoxal SA, Snia SpA, Caffaro Srl, Solvay SA/NV, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA și Arkema SA (cazul COMP/F/38.620 – Peroxid de hidrogen și perborat) (JO 2006, L 353, p. 54).

8 — Peroxidul de hidrogen servește printre altele drept agent de înălbire în industria hârtiei și a textilelor, precum și pentru dezinfectarea și tratamentul apelor uzate. Perboratul de sodiu este utilizat în principal ca substanță activă în compoziția detergenților sintetici și a detergenților pudră (a se vedea, *ibidem*, punctele 2, 3 și 4).

9 — O sinteză a amenzilor aplicate și a acțiunilor inițiate împotriva acestora în fața Tribunalului Uniunii Europene și a Curții figurează în comunicatul de presă nr. 154/13 din 5 decembrie 2013 (accesibil la adresa de internet <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2013-12/cp130154fr.pdf>).

18. Decizia menționată preciza că perioada încălcării reținută era cuprinsă între 31 ianuarie 1994 și 31 decembrie 2000 și că încălcarea acoperea teritoriul Spațiului Economic European (SEE) în întregime. Înțelegerea în discuție a constat în principal în schimburi de informații între concurenți cu privire la prețurile și la cantitatea vânzărilor, în acorduri cu privire la prețuri și la reducerea capacităților de producție, precum și în supravegherea punerii în aplicare a acordurilor anticoncurențiale. Instanța de trimitere subliniază că aceste practici coluzive se desfășurau în cadrul unor reuniuni și discuții telefonice care au avut loc în Belgia, în Franța și în Germania în principal și că autorii încălcării luaseră parte la acestea în diferite moduri, dar fiind conștienți de caracterul nelegal al actelor secrete privind restrângerea concurenței.

19. Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA (denumită în continuare „CDC”) este o societate cu sediul în Belgia care are ca obiect valorificarea drepturilor la despăgubiri care i-au fost cedate, în mod direct sau indirect, de unele dintre întreprinderile care se pretind lezate în cadrul încălcării amintite¹⁰.

20. Prin actul din 16 martie 2009, CDC a introdus o acțiune în despăgubire la Landgericht Dortmund, în solidar împotriva a șase dintre societățile sancționate de Comisie, care aveau sediul în diverse state membre, precizând că doar una dintre acestea era stabilită în statul în care se afla instanța, și anume Evonik Degussa GmbH (denumită în continuare „Evonik Degussa”), al cărei sediu se află în Essen (Germania)¹¹.

21. În luna septembrie 2009, după notificarea cererii de chemare în judecată tuturor părților din litigiul principal, însă înainte de expirarea termenului stabilit pentru prezentarea memoriilor în apărare și începutul procedurii orale, CDC a renunțat la acțiunea sa în privința acestei societăți germane, ca urmare a unei tranzacții amiabile. La sfârșitul anului 2009, părțile încă părți la procedură au chemat în intervenție societatea Evonik Degussa, precum și alte două societăți vizate de decizia Comisiei¹².

22. CDC a arătat că, între 1994 și 2006, întreprinderile care i-au cedat drepturile ar fi cumpărat de la furnizori care au participat la înțelegerea ilicită cantități considerabile de peroxid de hidrogen care au fost livrate pe bază contractuală în diferite state membre ale Uniunii Europene sau ale SEE.

23. Cu argumentul că unele dintre aceste contracte de livrare conțineau clauze de arbitraj și clauze de alegere a instanței, toate părțile din litigiul principal au invocat o excepție de necompetență internațională.

24. Landgericht Dortmund a considerat că propria competență s-ar putea întemeia numai pe dispozițiile articolului 6 punctul 1 și ale articolului 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I, cu condiția ca aceasta să nu fie exclusă în mod valabil prin efectul unei clauze atributive de competență, în temeiul articolului 23 din acest regulament, sau al unei clauze compromisorii. În acest context, prin decizia depusă la 26 iunie 2013, Landgericht Dortmund a suspendat judecarea cauzei și a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1)

10 — Decizia de trimitere menționează că CDC a încheiat acorduri de cesiune de drepturi de despăgubire cu 32 de întreprinderi stabilite în treisprezece țări europene diferite, precizând că unele dintre acestea încheiaseră în prealabil astfel de acorduri cu alte 39 de întreprinderi.

11 — Părțile erau Akzo Nobel NV (denumită în continuare „Akzo Nobel”), cu sediul în Țările de Jos, Solvay SA (denumită în continuare „Solvay”), cu sediul în Belgia, Kemira Oyj (denumită în continuare „Kemira”), cu sediul în Finlanda, Arkema France SA (denumită în continuare „Arkema France”), cu sediul în Franța (în privința căreia CDC a renunțat ulterior la acțiune), FMC Foret SA (denumită în continuare „FMC Foret”), cu sediul în Spania, precum și Evonik Degussa GmbH, singura cu sediul în Germania (inițial pârâtă și în prezent intervenientă în susținerea Akzo Nobel, a Solvay, a Kemira și a Arkema France).

12 — Chemoxal SA, intervenientă în susținerea Solvay și a FMC Foret, este stabilită în Franța, în timp ce Edison SpA (denumită în continuare „Edison”), intervenientă în susținerea Akzo Nobel, a Kemira, a Arkema France și a FMC Foret, este stabilită în Italia.

- a) Articolul 6 punctul 1 din Regulamentul [Bruxelles I] trebuie interpretat în sensul că, în cazul unei cereri prin care unui pârât cu sediul în statul în care se află instanța sesizată și altor pârâți care au sediul în alte state membre ale Uniunii Europene li se solicită, în solidar, în cadrul unei acțiuni în justiție, informații și daune interese ca urmare a unei încălcări unice și continue (a articolului 81 CE/a articolului 101 TFUE și a articolului 53 din Acordul privind SEE, constatată de Comisia Europeană) săvârșite în mai multe state membre, la care pârâții au participat în locuri și la date diferite, este oportună instrumentarea și judecarea [acestor cereri] în același timp pentru a se evita pronunțarea unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor?
- b) În acest context, trebuie să se țină seama de faptul că acțiunea formulată împotriva pârâtului cu sediul în statul în care se află instanța sesizată este retrasă după notificarea acțiunii către toți pârâții și înainte de expirarea termenului stabilit de instanță pentru depunerea memoriului în apărare și de desfășurarea primei ședințe?

2) Articolul 5 punctul 3 din Regulamentul [Bruxelles I] trebuie interpretat în sensul că, în cazul unei acțiuni prin care se solicită informații și daune interese unor pârâți cu sediul în diferite state membre ale Uniunii Europene, ca urmare a unei încălcări unice și continue (a articolului 81 CE/a articolului 101 TFUE și a articolului 53 din Acordul privind SEE, constatată de Comisia Europeană) săvârșite în mai multe state membre, la care pârâții au participat în locuri și la date diferite, fapta prejudiciabilă s-a produs, în raport cu fiecare pârât și pentru toate prejudiciile invocate sau pentru prejudiciul global, în statele membre în care au fost încheiate și puse în aplicare acordurile privind înțelegerea?

3) În cazul în care se solicită în justiție daune interese ca urmare a unei încălcări a interdicției privind înțelegerile, prevăzută la articolul 81 CE/articolul 101 TFUE și la articolul 53 din Acordul privind SEE, principiul de aplicare eficace a interdicției privind înțelegerile din dreptul Uniunii permite luarea în considerare a clauzelor compromisorii și a clauzelor atributive de competență cuprinse în contractele de livrare în cazul în care aceasta determină derogarea de la normele de competență internațională prevăzute la articolul 5 punctul 3 și/sau la articolul 6 punctul 1 din Regulamentul [Bruxelles I] în ceea ce îi privește pe toți pârâții și/sau în privința tuturor sau a unei părți din pretențiile formulate?”

25. CDC, Evonik Degussa – numai cu privire la litera (b) a primei întrebări, Akzo Nobel, Solvay, Kemira, FMC Foret și Edison, guvernul francez – numai cu privire la treia întrebare, precum și Comisia au depus observații scrise. Prin scrisoarea din 26 august 2013, instanța de trimitere a informat Curtea că CDC renunțase la acțiunea sa în privința Arkema France. Nu a avut loc o ședință de audiere a pledoariilor.

IV – Analiză

A – Observații introductive

26. În primul rând, în ceea ce privește mizele generale ale prezentei cauze, dorim să subliniem că Regulamentul Bruxelles I în sine nu are nicidecum vocația de a pune în aplicare normele Uniunii din domeniul dreptului concurenței. După cum se arată, printre altele, în considerentele (1), (2) și (6), acest regulament are drept obiectiv să favorizeze „buna funcționare a pieței interne” și să asigure „libera circulație a hotărârilor în materie civilă și comercială”, prin crearea unui cadru unificat pentru litigiile referitoare la această materie în ceea ce privește atât repartizarea competențelor între instanțele din statele membre, cât și recunoașterea și executarea hotărârilor pronunțate de acestea din urmă.

27. Cu toate acestea, considerăm că interpretarea și aplicarea Regulamentului Bruxelles I trebuie să permită să se păstreze deplina eficacitate a dispozițiilor Uniunii din domeniul dreptului concurenței, care au o importanță esențială pentru piața internă și constituie un element primordial al constituției economice a Uniunii Europene¹³, întrucât, astfel cum a subliniat deja Curtea, articolul 85 din Tratatul CE, devenit articolul 101 TFUE, este „o dispoziție fundamentală care este esențială pentru îndeplinirea misiunilor încredințate Comunității și în special pentru funcționarea pieței interne”¹⁴. În plus, normele procedurale de drept al Uniunii trebuie să fie puse, într-o oarecare măsură, în serviciul normelor materiale de drept al Uniunii, în sensul că primele norme reprezintă un instrument care permite ca drepturile și obligațiile persoanelor private și publice să fie tangibile, în special prin prisma dreptului la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, care a fost consacrat de articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene¹⁵.

28. În această privință este necesar să se constate mai întâi că litigiul principal privește consecințele care pot rezulta în dreptul civil dintr-un delict care constă într-o încălcare unică și continuă a articolului 101 TFUE, săvârșită de mai multe societăți stabilite pe teritoriul unor state membre diferite și ale cărei numeroase victime au de asemenea domiciliul în diverse state membre.

29. În fapt, emergența actorilor judiciari asemenea reclamantei din litigiul principal, care au drept obiect regruparea activelor întemeiate pe drepturile de despăgubire rezultate din încălcări ale dreptului concurenței al Uniunii¹⁶, ne pare revelatoare pentru faptul că, în cazul obstacolelor mai complexe în calea concurenței, nu este rezonabil ca victimele să urmărească ele însele și în mod individual diverșii autori ai unei încălcări de acest tip¹⁷.

30. În continuare, amintim că despăgubirea victimelor unei înțelegeri contrare dreptului Uniunii constituie pentru acestea din urmă o prerogativă al cărei conținut esențial este reglementat de acest drept conform jurisprudenței rezultate din Hotărârile Courage și Crehan¹⁸ și Manfredi și alții¹⁹ cu privire la interpretarea de articolul 81 CE (articolul 101 TFUE). Acest lucru este valabil atât pentru existența prerogativei respective, cât și pentru întinderea materială esențială a acesteia, care cuprinde printre altele posibilitatea persoanelor lezate de a primi o despăgubire care acoperă nu numai pierderile pe care le-au suferit (*damnum emergens*), dar și câștigurile pe care le-au pierdut (*lucrum cessans*) ca urmare a unei astfel de înțelegeri, pe lângă plata dobânzilor²⁰.

13 — Cu privire la această noțiune, a se vedea în special Mestmäcker, E.-J., *Wirtschaft und Verfassung in der Europäischen Union: Beiträge zu Recht, Theorie und Politik der europäischen Integration*, Nomos, Baden-Baden, ediția a doua, 2006, în special p. 30-39 și p. 116-132; Christodoulidis, E., „A Default Constitutionalism? A Disquieting Note on Europe's Many Constitutions”, în *The many constitutions of Europe*, Tuori, K., și Sankari, S. (coordonatori), Ashgate, Edinburgh Centre for Law and Society Series, 2010, p. 31 și urm., în special p. 34-38.

14 — Hotărârea Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, punctul 36).

15 — Pronunțată în cadrul unei cereri de despăgubiri întemeiate pe un prejudiciu cauzat Uniunii Europene printr-o înțelegere, Hotărârea Otis și alții (C-199/11, EU:C:2012:684, punctul 46) amintește că „principiul protecției jurisdicționale efective constituie un principiu general al dreptului Uniunii care este exprimat în prezent la articolul 47 din cartă”.

16 — Cu privire la faptul că, în Germania, acțiunile judiciare colective nu sunt admise, contrar a ceea ce este valabil în Regatul Unit, dar că în această țară sunt admisibile acțiunile unor societăți care, precum CDC, sunt create doar în scopul de a introduce o acțiune în despăgubire în numele membrilor lor, a se vedea Derenne, J., „Réparation du dommage concurrentiel dans le droit de l'Union européenne et des États membres”, *Concurrences*, 2014, nr. 3, Colloque, p. 76-78, punctele 120 și 122.

17 — În acest domeniu, „contenciosul privind despăgubirile nu este încă suficient dezvoltat”, iar „șansele pentru o persoană prejudiciată să obțină o despăgubire pentru prejudiciile cauzate de o practică anticoncurențială vari[ază] în mod semnificativ în funcție de statele membre”, dată fiind „marea diversitate dintre dispozițiile naționale care reglementează aceste acțiuni”, potrivit Calisti, D., în „Quelles propositions de l'Union européenne pour une meilleure réparation des dommages concurrentiels?”, *Concurrences*, 2014, nr. 3, p. 27-31, punctele 6 și 7. Cu privire la oportunitatea de a putea conexe acțiunile mai multor reclamanți împotriva aceluiași pârât în special în materie de înțelegeri, a se vedea de asemenea Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu și Comitetul Economic și Social European privind aplicarea Regulamentului Bruxelles I [COM(2009) 174 final, punctul 3.5].

18 — C-453/99, EU:C:2001:465.

19 — C-295/04-C-298/04, EU:C:2006:461.

20 — *Ibidem* (punctul 95).

31. Cu toate acestea, după cum a subliniat Curtea, ținând seama de stadiul dezvoltării dreptului Uniunii, modalitățile de exercitare a acestui drept la despăgubire integrală rămân de competența statelor membre, sub rezerva respectării de către acestea a principiului echivalenței și a principiului efectivității care sunt enunțate în jurisprudența amintită²¹. Această menținere a competenței normative a legiuitorilor naționali în materie se aplică în special pentru normele de procedură, însă nu mai este valabilă pentru normele privind conflictul de legi, întrucât „legea aplicabilă obligațiilor necontractuale care decurg din restrângerea concurenței” este stabilită în prezent în mod obligatoriu prin Regulamentul Roma II²².

32. Prin analogie, principiul efectivității acțiunilor în despăgubire astfel formulat cu privire la dispozițiile de drept național ar trebui să inspire *a fortiori*, în opinia noastră, interpretarea și aplicarea Regulamentului Bruxelles I, în sensul că acesta, ca act de drept derivat adoptat chiar de Uniune, nu poate fi interpretat într-o modalitate care ar face ca concretizarea prerogativei respective, care este conferită în temeiul dreptului primar, să fie imposibilă în practică sau excesiv de dificilă în contextul unei înțelegeri ilicite transfrontaliere²³.

33. În al doilea rând, subliniem că este incontestabil, având în vedere jurisprudența Curții, că o acțiune în justiție care, precum cea în discuție, urmărește să obțină o despăgubire din partea întreprinderilor care au încălcat articolul 101 TFUE face parte într-adevăr din „materia civilă și comercială” în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul Bruxelles I²⁴.

34. În al treilea rând, trebuie arătat că, în măsura în care Regulamentul Bruxelles I a înlocuit, în relațiile dintre statele membre, Convenția privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, semnată la Bruxelles la 27 septembrie 1968 (denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles”)²⁵, interpretarea dată de Curte în privința dispozițiilor acesteia din urmă este valabilă și pentru dispozițiile acestui regulament atunci când dispozițiile acestor două instrumente pot fi calificate ca fiind echivalente²⁶.

21 — „În lipsa unei reglementări comunitare în materie, revine ordinii juridice interne din fiecare stat membru sarcina de a desemna instanțele competente să soluționeze acțiunile în despăgubire întemeiate pe o încălcare a normelor comunitare din domeniul concurenței și să stabilească modalitățile procedurale ale acestor acțiuni, în măsura în care dispozițiile în cauză nu sunt mai puțin favorabile decât cele referitoare la acțiunile în despăgubire întemeiate pe o încălcare a normelor naționale de concurență [*principiul echivalenței*], iar dispozițiile naționale respective nu fac practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea dreptului de a solicita repararea prejudiciului cauzat de o înțelegere sau de o practică interzisă de articolul 81 CE [*principiul efectivității*]” (*ibidem*, punctul 72).

22 — A se vedea articolul 6 alineatul (3) din regulamentul menționat, precum și punctul 75 din prezentele concluzii.

23 — Astfel, este cert că dreptul derivat trebuie interpretat și aplicat în conformitate cu dreptul primar. A se vedea printre altele Hotărârea Spania/Comisia (C-135/93, EU:C:1995:201, punctul 37), care amintește că, „atunci când un text de drept derivat comunitar poate primi mai multe interpretări, trebuie să prevaleze cea interpretare care determină conformitatea dispoziției cu tratatul, mai degrabă decât cea care conduce la constatarea incompatibilității sale cu acesta”. A se vedea de asemenea Hotărârea Reexaminare Comisia/Strack (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, punctul 40).

24 — A se vedea Hotărârea flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, punctul 29) și Concluziile avocatului general Kokott prezentate în aceeași cauză flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2046, punctul 48).

25 — JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3. Text astfel cum a fost modificat prin convențiile succesive referitoare la aderarea noilor state membre la această convenție. A se vedea de asemenea Raportul domnului P. Jenard referitor la Convenția de la Bruxelles (JO 1979, C 59, p. 1, denumit în continuare „raportul Jenard”), precum și Raportul cu privire la Convenția referitoare la aderarea Regatului Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord la Convenția de la Bruxelles, precum și la Protocolul privind interpretarea acesteia de către Curtea de Justiție, semnată la Luxemburg la 9 octombrie 1978, elaborat de profesor doctor P. Schlosser (JO 1979, C 59, p. 71, denumit în continuare „raportul Schlosser”).

26 — A se vedea în special Hotărârile OTP Bank (C-519/12, EU:C:2013:674, punctul 21) și Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, punctul 19).

35. Având în vedere jurisprudența Curții, o astfel de echivalență ne pare incontestabilă pentru fiecare dintre dispozițiile din Regulamentul Bruxelles I vizate de prezenta cerere de decizie preliminară – și anume articolul 5 punctul 3, articolul 6 punctul 1 și articolul 23 alineatul (1) din acesta –, dat fiind că conținutul dispozițiilor corespunzătoare ale Convenției de la Bruxelles – și anume articolul 5 punctul 1, articolul 6 punctul 1 și articolul 17 primul paragraf din aceasta – este cel puțin similar în esență, ba chiar identic²⁷.

36. În al patrulea rând, amintim că, în conformitate cu finalitățile Convenției de la Bruxelles, care sunt și cele ale Regulamentului Bruxelles I, trebuie, pe de o parte, să se evite pe cât posibil multiplicarea competențelor judiciare în privința aceluiași raport juridic și, pe de altă parte, să se garanteze securitatea juridică atât a reclamanților, cât și a părților prin capacitatea de a prevedea cu certitudine instanța competentă, în special prin faptul de a permite instanței sesizate să se pronunțe cu privire la propria competență fără a fi obligată să efectueze o examinare a cauzei pe fond²⁸.

37. În sfârșit, considerăm că acțiunile în despăgubire civilă care derivă dintr-o încălcare a dreptului concurenței sunt concepute în majoritate ca fiind acțiuni în răspundere delictuală²⁹, precizându-se că o calificare contractuală a temeiului unor astfel de acțiuni nu este totuși exclusă *a priori*, cel puțin în anumite sisteme juridice naționale³⁰.

38. Prin urmare, intenționăm să începem examinarea problematicilor înaintate Curții prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, care privește articolul 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I, care prevede o competență specială pentru acțiunile în despăgubire întemeiate pe răspunderea delictuală (B). Vom examina în continuare prima întrebare, referitoare la articolul 6 punctul 1 din acest regulament, care prevede o competență extinsă în cazul cererilor conexe formulate împotriva mai multor părți (C). Vom încheia cu cea de a treia întrebare, care este aferentă acestor două dispoziții, precum și unor aspecte specifice privind alegerea instanței, în legătură cu principiul deplinei eficacități a interdicției privind înțelegerile în dreptul Uniunii (D).

B – Cu privire la interpretarea articolului 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I (a doua întrebare)

39. În esență, a doua întrebare invită Curtea să se pronunțe cu privire la domeniul de aplicare al articolului 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I, precum și cu privire la întinderea competenței care ar putea rezulta din norma specială pe care o prevede această dispoziție (1). Considerăm, ținând seama în special de obiectivele prevăzute de dispoziția menționată, că aplicarea acesteia este problematică, ba chiar ar trebui exclusă în împrejurări cum sunt cele din litigiul principal, ale cărui specificități sunt incontestabile (2).

27 — A se vedea printre altele, în ceea ce privește articolul 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I, Hotărârile Folien Fischer și Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, punctele 31 și 32) și ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, punctele 28 și 29), în ceea ce privește articolul 6 punctul 1 din acesta, Hotărârile Freeport (C-98/06, EU:C:2007:595, punctul 39) și Sapir și alții (C-645/11, EU:C:2013:228, punctele 31 și 42) și, în ceea ce privește articolul 23 din acesta, Hotărârea Refcomp (C-543/10, EU:C:2013:62, punctele 18 și 19).

28 — A se vedea printre altele, cu privire la Convenția de la Bruxelles, Hotărârea Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, punctele 26 și 27) și, cu privire la Regulamentul Bruxelles I, Hotărârea Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, punctul 35).

29 — Cu privire la poziția adoptată în acest sens de către Curte, a se vedea nota de subsol 31 din prezentele concluzii.

30 — În această privință, a se vedea Idot, L., „La dimension internationale des actions en réparation. Choisir sa loi et son juge: Quelles possibilités?”, *Concurrences*, 2014, nr. 3, p. 43-53, în special punctul 5.

1. Cu privire la problematica prezentată Curții

40. În legătură cu cererea de decizie preliminară, instanța de trimitere consideră că acțiunea în vederea obținerii de informații și de despăgubiri care este pendinte în fața sa se încadrează în „materia delictuală” prevăzută la articolul 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I și că această dispoziție poate constitui, așadar, temeiul propriei competențe. O astfel de calificare a acțiunilor de această natură a fost admisă recent de Curte³¹.

41. În plus, această instanță arată în mod întemeiat că reiese dintr-o jurisprudență constantă că, pentru delictele complexe³², expresia „locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă”³³, care figurează la articolul 5 punctul 3 menționat, vizează atât *locul unde s-a produs evenimentul cauzator* al prejudiciului pretins, cât și *locul materializării prejudiciului*, așa încât reclamantul poate alege să acționeze în justiție pârâții în fața instanței de la unul dintre cele două locuri³⁴. Aceasta amintește de asemenea că, în cazul mai multor presupuse prejudicii, o instanță competentă pe baza acestui din urmă factor de legătură nu se poate pronunța totuși decât cu privire la cererile care privesc un prejudiciu suferit pe teritoriul statului membru unde se află³⁵.

42. Instanța de trimitere are îndoieli cu privire la modul în care trebuie să se pună în aplicare, în cadrul litigiului cu care este sesizată, criteriile astfel definite în mod alternativ de Curte, dat fiind că contribuțiile membrilor înțelegerii care a condus la încălcarea articolului 101 TFUE și la prejudiciile invocate au drept particularitate faptul că au fost diferite atât pe plan geografic, cât și pe plan temporal. Aceasta ridică în principal problema dacă articolul 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I permite să se introducă în fiecare „loc unde s-a produs fapta prejudiciabilă”, în sensul acestei dispoziții, și împotriva fiecărui membru al înțelegerii ilicite, o acțiune privind totalitatea prejudiciilor cauzate de aceasta, chiar și atunci când unii dintre pârâți nu au acționat în mod direct pe teritoriul statului membru în care se află instanța sesizată.

43. CDC propune Curții să răspundă că, în temeiul acestei dispoziții, toate prejudiciile suferite ca urmare a înțelegerii care constituie încălcarea respectivă ar trebui să poată fi invocate în fața instanțelor din toate statele membre pe teritoriul cărora fie a fost încheiată și pusă în aplicare cel puțin o parte din această înțelegere, fie piața în cauză a fost cel puțin în parte denaturată în mod direct și substanțial de aceasta. Comisia adoptă o abordare similară, însă ea este totuși mai moderată în ceea ce privește întinderea competenței instanțelor care ar putea fi sesizate în mod valabil în acest

31 — Potrivit Hotărârii flyLAL-Lithuanian Airlines (EU:C:2014:2319, punctul 28), „[a]cțiunea formulată [în litigiul principal] are ca obiect repararea prejudiciului legat de o pretinsă încălcare a dreptului concurenței. Astfel, ea intră în domeniul de aplicare al dreptului privind răspunderea civilă delictuală sau cvasidelictuală”.

32 — Și anume delictele ale căror elemente constitutive, care sunt fapta generatoare și consecințele prejudiciabile pe care acestea le-a cauzat, pot fi disociate și diseminate pe teritoriul mai multor state membre.

33 — Precizăm că, în prezenta cauză, cea de a doua ipoteză prevăzută de această dispoziție, referitoare la „locul unde [...] riscă să se producă fapta prejudiciabilă”, nu este pertinentă întrucât reclamantul invocă consecințele unor fapte delictuale care s-au produs deja.

34 — A se vedea printre altele Hotărârile Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, punctul 27) și Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, punctul 46 și jurisprudența citată).

35 — A se vedea printre altele Hotărârile Shevill și alții (C-68/93, EU:C:1995:61, punctele 27 și urm.) și eDate Advertising și alții (C-509/09 și C-161/10, EU:C:2011:685, punctul 51).

cadru³⁶. Pârâtele din litigiul principal care au adoptat o poziție cu privire la a doua întrebare pledează fie pentru inadmisibilitatea acestei întrebări³⁷, fie, pe fond, pentru refuzul unei competențe globale a instanței sesizate în privința tuturor participanților la înțelegerea ilicită și pentru toate prejudiciile pretinse³⁸.

44. Amintim că, având în vedere jurisprudența Curții referitoare la articolul 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I, mai multe principii directe guvernază interpretarea acestei dispoziții. Mai întâi, este cert că noțiunile pe care le conține trebuie definite în mod autonom, deci fără a se utiliza concepte juridice naționale, în principal prin referire la sistemul și la obiectivele acestui regulament, în vederea asigurării aplicării uniforme a acestuia în toate statele membre³⁹. În continuare, fiind vorba despre o normă specială, în sensul că derogă de la principiul competenței instanțelor de la domiciliul pârâtului prevăzut la articolul 2 din regulamentul menționat, aceasta nu trebuie să facă obiectul unei interpretări extinse, ci al unei interpretări stricte⁴⁰, în special pentru a evita o generalizare a *forum actoris*⁴¹, precum și o multiplicare a instanțelor competente care favorizează *forum shoppingul*.

45. În plus, este esențial să se țină seama de faptul că Curtea a precizat, în conformitate cu obiectivul de proximitate menționat în considerentul (12) al Regulamentului Bruxelles I, că norma de competență prevăzută la articolul 5 punctul 3 este întemeiată pe existența unei *legături deosebit de strânse* între litigiu și instanțele de la locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă. Această legătură justifică atribuirea derogatorie a competenței în favoarea acestora din urmă pentru motive legate de buna administrare a justiției și de organizarea utilă a procesului⁴². Întrucât identificarea unuia dintre factorii de legătură recunoscuți de jurisprudența citată anterior⁴³ trebuie să permită stabilirea competenței instanței care se află *în mod obiectiv în poziția cea mai potrivită pentru a aprecia dacă elementele constitutive ale răspunderii pârâtului sunt reunite*, rezultă că numai instanța în a cărei rază teritorială se află factorul de legătură relevant poate fi sesizată în mod valabil⁴⁴.

36 — Comisia propune să se interpreteze articolul 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I în sensul că, într-un context precum cel din litigiul principal, „reclamantul poate formula o acțiune în despăgubire împotriva fiecăruia dintre membrii înțelegerii *fie* la instanțele din fiecare stat membru în care *acorduri coluzive* au fost *încheiate și puse în aplicare (locul faptului generator)*, *fie* la instanțele din fiecare stat membru pe teritoriul cărui *piața* a fost *afectată* de comportamentul restrictiv privind concurența (*locul rezultatului*); *primele* sunt competente să se pronunțe cu privire la repararea *tuturor* prejudiciilor cauzate de încălcarea dreptului înțelegerilor, în timp ce *celelalte* sunt competente să se pronunțe *numai* cu privire la prejudiciile cauzate *în statul* în care se află instanța sesizată” (sublinierea noastră).

37 — Kemira susține că această cerere de decizie preliminară este inadmisibilă, în special pentru că nu conține niciun element care să permită să se constate că ar fi fost încheiate sau puse în aplicare înțelegeri ilicite în circumscripția teritorială a instanței de trimitere. În această privință, este suficient să se amintească faptul că întrebările adresate de instanța de trimitere în cadrul normativ și factual pe care îl definește pe proprie răspundere și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de relevanță care nu poate fi răsturnată decât în cazuri limitate (a se vedea printre altele Hotărârea Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, punctul 27 și urm.), ceea ce, în opinia noastră, nu caracterizează prezenta speță.

38 — În special, potrivit FMC Foret, instanțele dintr-un stat membru ar trebui să fie competente doar pentru a se pronunța cu privire la pretențiile întemeiate pe partea din înțelegerea ilicită care a fost săvârșită și/sau care și-a produs efectele în acest stat membru, în timp ce, potrivit Solvay, o legătură strânsă între instanța sesizată și litigiul ar trebui, ca un criteriu de legătură, să se constate separat în privința fiecărui pârât și pentru toate prejudiciile invocate.

39 — A se vedea printre altele Hotărârile Réunion européenne și alții (C-51/97, EU:C:1998:509, punctul 15), Melzer (EU:C:2013:305, punctele 22, 34 și urm.), Weber (C-438/12, EU:C:2014:212, punctul 40), precum și Coty Germany (EU:C:2014:1318, punctul 43).

40 — A se vedea printre altele Hotărârea Coty Germany (EU:C:2014:1318, punctele 44 și 45).

41 — A se vedea printre altele Hotărârea Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, punctele 14 și 20).

42 — Astfel, în materie delictuală sau cvasidelictuală, instanța de la locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă este în mod normal cea mai adecvată să se pronunțe asupra cauzei în special din motive legate de proximitatea față de litigiul și de facilitatea administrării probelor (a se vedea în special Hotărârea Melzer, EU:C:2013:305, punctul 27).

43 — La nota de subsol 34 din prezentele concluzii.

44 — A se vedea printre altele Hotărârea Coty Germany (EU:C:2014:1318, punctele 47 și 48).

46. Tocmai existența unei astfel de proximități, potrivit instanței de trimitere, ar putea lipsi în cazul în care s-ar admite în prezenta cauză că, în temeiul articolului 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I, ar fi competentă, în privința tuturor părților citați și pentru toate prejudiciile pretinse⁴⁵, orice instanță care se află în unul dintre numeroasele locuri în care a fost concepută, organizată și controlată înțelegerea ilicită și în care libertatea de alegere a cumpărătorilor a fost limitată pe piața în cauză. Împărtășim punctul de vedere al acesteia, pentru motivele prezentate mai jos.

2. Cu privire la punerea în practică a criteriilor de aplicare a articolului 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I în cadrul unui litigiu precum litigiul principal

47. Deși aplicarea articolului 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I în cadrul unei acțiuni în despăgubire întemeiate pe o încălcare a articolului 101 TFUE nu poate fi exclusă *în principiu*⁴⁶, suntem însă tentați să considerăm că această dispoziție nu poate fi aplicată în mod util în ceea ce privește *cazul special* al unei înțelegeri ilicite cu caracter orizontal care a avut o durată semnificativă, care a restrâns concurența pe întregul teritoriu al Uniunii și a cărei structură este foarte complexă din moment ce a dat naștere unei serii de acorduri și de practici coluzive, ceea ce are drept consecință că atât participanții, cât și victimele prejudiciilor invocate sunt dispersate într-un număr mare de state membre⁴⁷.

48. Într-o situație precum cea din speță, criteriile jurisprudențiale de definire a „locului unde s-a produs fapta prejudiciabilă”, în sensul acestei dispoziții, sunt, în opinia noastră, inoperante, dată fiind dispersarea geografică semnificativă a cauzelor și a efectelor prejudiciilor invocate. Astfel, cele două aspecte ale alternativei enunțate de Curte contribuie în acest caz la asigurarea potențială a competențelor pentru o multitudine de instanțe din statele membre, în condițiile în care regulamentul menționat are drept scop limitarea numărului de proceduri concurente⁴⁸, și nu permit identificarea unei instanțe care să prezinte o „legătură deosebit de strânsă” cu litigiul și care să fie deci „în poziția cea mai potrivită” *ratione loci* să îl soluționeze, întrucât acesta este temeiul articolului 5 punctul 3 menționat.

49. În ceea ce privește criteriul aferent locului unde s-a produs evenimentul cauzator al prejudiciilor pretinse, acesta ar putea trimite teoretic la orice loc în care înțelegerea ilicită a fost încheiată de către membrii ei, loc care poate fi însă dificil sau chiar imposibil de localizat ținând seama de caracterul secret al înțelegerii, cu excepția situației în care se rețin diversele locuri în care se află sediile sociale ale persoanelor în cauză. Criteriul respectiv ar putea corespunde de asemenea tuturor locurilor în care înțelegerea a fost pusă în aplicare efectiv, și anume fiecare dintre locurile unde participanții au organizat și au aplicat în mod concret modalitățile acordurilor coluzive privind restrângerea concurenței, prin practici active sau abțineri anticoncurențiale⁴⁹. În această privință, precizăm că, contrar Comisiei, considerăm că Hotărârea Melzer⁵⁰, care a exclus posibilitatea de a întemeia competența pe locul unde s-a produs evenimentul cauzator săvârșit de un coautor al faptei prejudiciabile care nu a fost acționat în justiție, ar trebui să conducă la imposibilitatea de a imputa acțiunile unui participant la înțelegerea pe teritoriul unui stat membru celorlalți autori ai încălcării care s-au abținut să exercite o liberă concurență pe piața corespunzătoare teritoriului respectiv⁵¹. În

45 — Instanța de trimitere precizează că această problemă se ridică „chiar dacă presupunem că participanții la înțelegerea ilicită trebuie, în calitate de coautori ai încălcării unice și continue a articolului 81 CE/101 TFUE, să răspundă în întregime pentru prejudiciile cauzate”.

46 — A se vedea Hotărârea flyLAL-Lithuanian Airlines (EU:C:2014:2319, punctul 28).

47 — În schimb, articolul 5 punctul 3 menționat s-ar putea aplica, în opinia noastră, în cazul restricțiilor verticale privind concurența – în măsura în care răspunderea invocată nu este de natură contractuală –, precum și în cazul înțelegerilor a căror întindere este limitată din punct de vedere geografic, din moment ce localizarea fie a actului anticoncurențial, fie a efectului acestuia poate fi identificată în mod clar.

48 — A se vedea considerentul (15) al Regulamentului Bruxelles I.

49 — Cu privire la diversele elemente de concretizare a înțelegerii în prezenta cauză, a se vedea punctul 18 din prezentele concluzii.

50 — EU:C:2013:305, punctul 40.

51 — Astfel, un act negativ care derivă dintr-o înțelegere nu este echivalent cu un act pozitiv, întrucât o abținere nu poate fi localizată ca atare (a se vedea prin analogie Hotărârea Besix, C-256/00, EU:C:2002:99, punctul 49, în care obligația contractuală în litigiu consta într-un angajament de a nu face și care nu implica nicio limitare geografică).

orice caz, în cadrul unei înțelegeri de anvergură europeană și de lungă durată precum cea în discuție în litigiul principal, astfel de factori de localizare ne par lipsiți de relevanță, întrucât conduc la competențe prea generale, difuze și fortuite⁵², dat fiind numărul ridicat atât al actorilor implicați, cât și al acțiunilor sau omisiunilor în cauză și, prin urmare, dată fiind multitudinea locurilor faptelor generatoare aferente acestora⁵³.

50. În ceea ce privește criteriul aferent locului materializării prejudiciilor pretinse, se poate considera, din punct de vedere economic, că acestea din urmă s-au produs fie în fiecare dintre locurile în care victimele prezumate au cumpărat produsele vizate de înțelegerea ilicită, cu alte cuvinte, acolo unde au fost semnate și/sau executate contractele al căror conținut a fost denaturat de înțelegere – în speță contractele de livrare încheiate între părțile și întreprinderile care și-au cedat drepturile reclamantei –, fie în fiecare dintre locurile în care aceste victime sau sucursalele lor au sediul social. Victimele indirecte, care nu au fost legate prin contract de un membru al înțelegerii, dar care au fost lezate de existența acesteia⁵⁴, ar trebui de asemenea să poată acționa în temeiul prejudiciului lor, în limitele stabilite de jurisprudența Curții⁵⁵. Trebuie să se amintească totuși că opțiunea competenței deschise în materie delictuală nu poate fi interpretată astfel încât să poată permite un *forum actoris*, întrucât Regulamentul Bruxelles I urmărește să restrângă acest din urmă factor de competență pentru a păstra efectul util al normei generale prevăzute la articolul 2⁵⁶. Pe de altă parte, s-ar putea ține seama în mod util de toate locurile în care piața a fost afectată prin atingerea adusă articolului 101 TFUE, dat fiind că normele de drept al concurenței au drept obiectiv protejarea bunei funcționări a activității economice, iar nu protejarea intereselor individuale ale unei anumite societăți⁵⁷. Or, în speță, încălcarea pe care se întemeiază cererea de despăgubiri acoperă teritoriul tuturor statelor membre ale Uniunii, ceea ce înseamnă că este posibil ca un număr mare de instanțe să fie competente⁵⁸. O asemenea abordare extensivă este în contradicție cu obiectivele menționate mai sus ale Regulamentului Bruxelles I și în special cu cele prevăzute la articolul 5 punctul 3 din acesta. Adăugăm că jurisprudența rezultată din Hotărârea Shevill și alții⁵⁹ înseamnă, fără să fie, în opinia noastră, nici posibil și nici de dorit să se modifice acest punct, că competența întemeiată pe locul realizării faptei prejudiciabile este divizată din punct de vedere teritorial, în funcție de frontierele statelor membre⁶⁰, cu riscul corelativ de fragmentare a contenciosului din moment ce instanța competentă în acest temei nu se va putea pronunța cu privire la totalitatea numeroaselor prejudicii invocate.

52 — După cum a subliniat avocatul general Cruz Villalón în Concluziile în cauza Hejduk (C-441/13, EU:C:2014:2212, punctul 42), „[u]n criteriu prin care un reclamant este obligat să limiteze întinderea cererii sale în funcție de elemente teritoriale dificil sau chiar imposibil de determinat reprezintă un criteriu incompatibil cu spiritul Regulamentului [Bruxelles I]”.

53 — În opinia noastră, trebuie făcută distincția dintre această situație și cele, de exemplu, privind un cartel clasic care ar fi gestionat de o asociație profesională sau o înțelegere a cărei activitate ar fi concentrată din punct de vedere geografic prin locul de reuniuni unic, întrucât, în aceste situații, nu ar exista o dispersare echivalentă a faptelor generatoare ale prejudiciului.

54 — Astfel, în Hotărârea Kone și alții (C-557/12, EU:C:2014:1317, punctul 30 și urm.), Curtea a admis că „un prejudiciu suferit de clientul unei întreprinderi care nu participă la o înțelegere, dar care beneficiază de condițiile economice ale unui preț de protecție ca urmare a unui preț de ofertă mai mare decât cel care ar fi existat în lipsa acestei înțelegeri constituie unul dintre efectele posibile ale înțelegerii respective care nu poate fi ignorat de membrii acesteia”.

55 — În Hotărârea Dumez France și Tracoba (C-220/88, EU:C:1990:8, punctul 20), Curtea a interpretat articolul 5 punctul 3 din Convenția de la Bruxelles în sensul că victima unui prejudiciu indirect nu poate sesiza, pe acest temei, decât instanța de la locul unde fapta cauzatoare și-a produs în mod direct efectele prejudiciabile în privința victimei imediate.

56 — Reiese deci din dispozițiile Regulamentului Bruxelles I că acest instrument limitează cazurile în care un pârât poate fi acționat în justiție în fața instanței de la domiciliul reclamantului (a se vedea, în ceea ce privește Convenția de la Bruxelles, Hotărârea Six Constructions, 32/88, EU:C:1989:68, punctele 13 și 14, precum și Hotărârea Dumez France și Tracoba, EU:C:1990:8, punctul 19).

57 — În această privință, considerentul (21) al Regulamentului Roma II prevede că „[[]egătura cu legislația țării în care sunt sau pot fi afectate relațiile concurențiale [...] [care este prevăzută, în materie de acte care restrâng libera concurență, la articolul 6 din acest regulament] permite, în general, [...] să protejeze concurenții, consumatorii și publicul larg și să garanteze o funcționare corectă a economiei de piață”.

58 — Ashton, D., și Henry, D., subliniază în *Competition Damages Actions in the EU, Law and Practice*, Elgar Competition Law and Practice Series, Cheltenham, 2013, p. 179, punctul 7.030, că, „[i]n the case of a pan-European cartel, [the place where the claimant suffered loss] could conceivably be in any Member State, which leads to relatively unrestrained freedom to forum shop in proceedings relating to [...] abuses with effects felt throughout Europe”.

59 — EU:C:1995:61, punctul 33, în care se precizează că „instanțele din fiecare stat [parte la Convenția de la Bruxelles] în care a fost difuzată publicația și în care persoana prejudiciată pretinde că a suferit o atingere adusă reputației sale [sunt] competente să soluționeze doar prejudiciile cauzate în statul unde se află instanța sesizată” (sublinierea noastră).

60 — Astfel, instanțele din fiecare stat membru sunt cele mai în măsură să evalueze natura și întinderea prejudiciilor care s-au produs pe teritoriul național.

51. În sfârșit, subliniem că, în cazul în care Curtea ar admite ca o multitudine de instanțe să fie competente în cauză în virtutea articolului 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I, posibilitățile oferite justițiabililor în acest temei ar fi foarte larg deschise, deși este vorba despre o opțiune de competență care are un caracter special și deci, în principiu, o aplicare strictă. În plus, un risc – departe de a fi ipotetic⁶¹ – ar apărea în acest caz: acela de a permite autorilor unei încălcări a dreptului concurenței al Uniunii să introducă acțiuni-torpile, sub forma unor acțiuni în constatare negativă, în conformitate cu Hotărârea Folien Fischer și Fofitec⁶², într-un stat membru în care ar fi notoriu că durata procedurilor este deosebit de lungă, împotriva persoanelor care au fost identificate ca victime în cadrul procedurii administrative inițiate de Comisie. În schimb, odată cu adoptarea deciziei Comisiei referitoare la existența unei încălcări, nu ar trebui, în opinia noastră, să mai fie posibilă nicio constatare negativă, dat fiind efectul obligatoriu al deciziei Comisiei cu privire la fapte și la calificarea juridică a acestora⁶³.

52. În concluzie, prin analogie cu ceea ce Curtea a declarat în Hotărârea Besix⁶⁴, considerăm că norma de competență specială în materie delictuală sau cvasidelictuală care este prevăzută la articolul 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I este inoperantă în ipoteza în care, precum în litigiul principal, locul unde se pretinde că s-a produs fapta prejudiciabilă nu poate fi determinat, dat fiind faptul că încălcarea articolului 101 TFUE pe care se întemeiază acțiunea constă în fapte care se caracterizează prin multitudinea locurilor unde acestea au fost convenite și/sau executate, ceea ce nu permite, așadar, să se identifice în mod clar și util care ar fi instanța care ar prezenta o legătură deosebit de strânsă cu întregul litigiu.

53. În opinia noastră, într-o astfel de situație, competența trebuie determinată fie prin aplicarea normei generale prevăzute la articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul Bruxelles I, fie prin aplicarea altor norme de competență speciale pe care acest regulament le enunță, cum este cea prevăzută la articolul 6 punctul 1, care permite o regrupare a cererilor formulate împotriva mai multor pârâți în fața unei singure instanțe, sub rezerva îndeplinirii în speță a condițiilor de aplicare a uneia dintre aceste norme. În această privință, trebuie subliniat că luarea în considerare, din punct de vedere al competenței, a legăturii de conexitate existente între cererile formulate împotriva mai multor pârâți este permisă doar în cadrul articolului 6 punctul 1 menționat⁶⁵, care rezervă această posibilitate numai în temeiul factorului de legătură puternic reprezentat de domiciliul unuia dintre pârâți, iar nu în cadrul unei dispoziții a cărei aplicare depinde de locul producerii unui eveniment, așa cum este cazul articolului 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I.

61 — A se vedea exemplul concret menționat de Idot, L., în „La dimension internationale des actions en réparation. Choisir sa loi et son juge: Quelles possibilités?”, *op. cit.*, punctul 34.

62 — EU:C:2012:664.

63 — Conform articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat [101 și 102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167), pentru a asigura o „[a]plicare uniformă a dreptului comunitar al concurenței”, „[a]tunci când instanțele naționale hotărăsc în privința unor acorduri, decizii sau practici în conformitate cu articolul [101 TFUE], care fac deja obiectul unei decizii a Comisiei, ele nu pot lua decizii contrare deciziei adoptate de Comisie”. Hotărârea Otis și alții (EU:C:2012:684, punctul 51) precizează că „[a]cest principiu este de asemenea valabil atunci când instanțele naționale sunt sesizate cu o acțiune în repararea prejudiciului suferit ca urmare a unei înțelegeri sau a unei practici al cărei caracter contrar față de articolul 101 TFUE a fost constatat printr-o decizie a acestei instituții”.

64 — EU:C:2002:99, punctul 55. Potrivit hotărârii amintite, „norma de competență specială în materie contractuală, prevăzută la articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, nu se poate aplica în ipoteza în care [...] locul de executare a obligației care servește drept bază pentru cererea în justiție nu poate fi stabilit, dat fiind faptul că obligația contractuală în litigiu constă într-un angajament de a nu face care nu implică nicio limitare geografică și se caracterizează, în consecință, printr-o multitudine de locuri în care aceasta a fost sau trebuia să fie executată” (sublinierea noastră).

65 — Constatarea unei legături de conexitate intervine, desigur, și în cadrul articolului 28 din Regulamentul Bruxelles I, dar într-un mod diferit (a se vedea nota de subsol 70 din prezentele concluzii).

C – Cu privire la interpretarea articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I (prima întrebare)

54. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere urmărește să afle dacă norma de concentrare a competențelor în cazul pluralității de pârâți care este prevăzută la articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I se poate aplica în cadrul unei acțiuni îndreptate împotriva unor întreprinderi care au participat în mod diferit, pe plan geografic și temporal, la o încălcare unică și continuă a interdicției privind înțelegerile, prevăzută de dreptul Uniunii (1). Aceasta solicită în continuare Curții să declare dacă, în cazul unui răspuns afirmativ, desistarea de o asemenea acțiune în privința pârâtului „de bază”, adică singurul copârât care are sediul în statul membru în care se află instanța sesizată, are un impact asupra competenței acesteia în temeiul dispoziției menționate (2).

1. Cu privire la aplicabilitatea articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I în cazul unui litigiu precum litigiul principal [prima întrebare litera (a)]

a) Cu privire la problematica prezentată Curții

55. Trebuie subliniat că, la fel ca în cazul articolului 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I⁶⁶, conținutul articolului 6 punctul 1 din acest regulament trebuie definit în mod autonom, astfel încât noțiunile care figurează în acesta nu pot fi interpretate în sensul că fac trimitere la calificarea pe care legea internă aplicabilă o dă raportului juridic în discuție în fața instanței sesizate⁶⁷.

56. Potrivit articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I, toate cererile formulate de același reclamant împotriva mai multor pârâți pot fi introduse în fața unei instanțe dintr-un stat membru în circumscripția căreia se află sediul⁶⁸ a cel puțin unu dintre aceștia, care va fi calificat drept pârât de fixare, dar sub rezerva existenței unei legături de conexitate între aceste cereri⁶⁹. În această privință, este necesar în mod expres ca „cererile să fie atât de strâns legate între ele încât să fie oportună instrumentarea și judecarea lor în același timp, pentru a se evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor”⁷⁰.

57. Permițând o concentrare a acțiunilor la aceeași instanță și extinderea competenței sale la pârâți în privința cărora nu ar trebui să se poată pronunța în lipsa acestei extinderi, articolul 6 punctul 1 menționat răspunde obiectivelor de bună administrare a justiției, inclusiv printr-o economie de proceduri, și de prevenire a riscului unor acțiuni concurente și al unor hotărâri contradictorii care pot rezulta din acestea, care sunt prevăzute de Regulamentul Bruxelles I⁷¹.

66 — A se vedea punctul 44 din prezentele concluzii.

67 — A se vedea, încă de la prima decizie a Curții de interpretare a articolului 6 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, Hotărârea Kalfelis (189/87, EU:C:1988:459, punctul 10), apoi, cu privire la articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I, în special Hotărârea Reisch Montage (C-103/05, EU:C:2006:471, punctele 27-30).

68 — Considerentul (11) al Regulamentului Bruxelles I prevede că, „[i]n cazul persoanelor juridice, domiciliul trebuie să fie definit în mod independent, în vederea ameliorării transparenței normelor comune și a evitării conflictelor de competență”, iar articolul 60 alineatul (1) din acesta prevede că, în sensul acestui regulament, o societate sau altă persoană juridică are domiciliul în locul unde aceasta are sediul statutar, administrația centrală sau centrul de afaceri.

69 — După cum amintește Hotărârea Freeport (EU:C:2007:595, punctul 53), această condiție nu figura la articolul 6 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, însă a fost enunțată în Hotărârea Kalfelis (EU:C:1988:459, punctul 12), referitoare la interpretarea acestei dispoziții, și a fost consacrată ulterior de legiuitorul Uniunii, care a introdus-o în textul Regulamentului Bruxelles I.

70 — Condiția astfel enunțată la articolul 6 punctul 1 din regulamentul menționat este formulată în același mod la articolul 28, care definește noțiunea de conexitate în cazurile de conflicte între două instanțe potențial competente, în timp ce articolul 6 punctul 1 prevede, dimpotrivă, o extindere a competenței instanței în privința pârâților care nu ar intra în principiu în sfera de competență a acesteia. În Hotărârea Taty (C-406/92, EU:C:1994:400, punctul 53), referitoare la articolul 22 din Convenția de la Bruxelles, echivalent cu articolul 28 din Regulamentul Bruxelles I, Curtea a precizat că „este suficient că există un risc de soluții contrare, chiar dacă deciziile pot fi executate separat, iar consecințele juridice ale acestora nu se exclud reciproc”.

71 — A se vedea Hotărârea Painer (C-145/10, EU:C:2011:798, punctul 77), care se referă la considerentele (12) și (15) ale Regulamentului Bruxelles I.

58. Totuși, dat fiind că această normă de competență are un caracter special, întrucât derogă de la competența de principiu a instanței de la domiciliul fiecărui pârât menționată în considerentul (11) al Regulamentului Bruxelles I și enunțată la articolul 2, este evident că aceasta trebuie să fie de strictă interpretare⁷².

59. Întrucât aplicarea articolului 6 punctul 1 menționat trebuie să rămână deci excepțională, regruparea acțiunilor pe care o prevede este permisă numai dacă acestea nu privesc un asigurat, un consumator sau un lucrător⁷³ și doar în cazul în care au în vedere cereri distincte, desigur, dar strâns legate între ele.

60. Prima parte a primei întrebări privește, în esență, această ultimă condiție. Prin intermediul acestei întrebări, se solicită Curții să declare dacă o astfel de legătură de conexitate se distinge în cadrul unei acțiuni precum cea cu care instanța de trimitere a fost sesizată, și anume o acțiune în vederea obținerii de informații și de despăgubiri exercitată în mod solidar împotriva coautorilor unei înțelegeri declarate contrare dreptului Uniunii care au contribuit la această încălcare în diverse locuri și la diverse date.

61. Părțile în cauză care au depus observații scrise cu privire la acest aspect au opinii distincte, CDC și Comisia considerând că articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I este aplicabil într-un astfel de context, în timp ce pârâtele din litigiul principal susțin contrariul⁷⁴.

62. Reiese din jurisprudența Curții referitoare la legătura de conexitate impusă de această dispoziție că, pentru ca anumite decizii să poată fi considerate „ireconciliabile”, nu este suficient ca soluțiile să fie divergente, ci trebuie și ca această divergență să se înscrie în cadrul aceleiași situații de fapt și de drept⁷⁵. Verificarea acestor două criterii în împrejurări precum cele din litigiul principal conduce la aprecieri antinomice în observațiile care au fost furnizate Curții.

b) Cu privire la existența aceleiași situații de fapt

63. Pentru pârâtele din litigiul principal, pretențiile formulate în cererea principală nu îndeplinesc condiția unei identități a situațiilor de fapt, pentru motivul că ar fi irelevant dacă membrii înțelegerii ilicite au participat toți la acorduri de stabilire a acesteia din urmă, întrucât numai punerea în aplicare a acestor acorduri ar fi putut cauza un prejudiciu concret cumpărătorilor care au cedat drepturile societății CDC, și că ar trebui să se examineze separat fiecare pretenție pe care reclamantul o valorifică în acest temei.

72 — A se vedea printre altele Hotărârile Glaxosmithkline și Laboratoires Glaxosmithkline (C-462/06, EU:C:2008:299, punctul 28) și Painer (EU:C:2011:798, punctul 74).

73 — În acest sens, Hotărârea Glaxosmithkline și Laboratoires Glaxosmithkline (EU:C:2008:299, punctul 20 și urm.) exclude recurgerea la această dispoziție atunci când sunt aplicabile normele de competență care să protejeze o parte defavorizată, prevăzute în secțiunea 5 din capitolul II din Regulamentul Bruxelles I.

74 — Kemira susține că prima parte a primei întrebări este inadmisibilă pentru motivul că instanța de trimitere nu și-ar putea întemeia competența în niciun caz pe articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I, din moment ce doar Landgericht Essen (Tribunalul Regional din Essen, Germania) ar fi competent *ratione loci*, iar nu Landgericht Dortmund, întrucât sediul pârâtului de bază se află în Essen. Este adevărat că această dispoziție are în vedere instanța de la locul domiciliului unuia dintre pârâții din litigiul principal, iar nu toate instanțele dintr-un stat membru, după cum prevede articolul 2 din acest regulament. Totuși, este admisibil, în opinia noastră, ca o normă națională să realizeze o concentrare a competențelor *ratione materiae*, în special în materie de concurență, așa cum prevede articolul 89 din Legea privind restricțiile aduse concurenței (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen, GWB) în Germania, sub rezerva ca o asemenea normă să nu discrimineze litigiile transfrontaliere în raport cu litigiile interne astfel încât primele ar fi excluse din atribuțiile unei instanțe competente în mod normal atât *ratione loci*, cât și *ratione materiae* (a se vedea prin analogie Concluziile noastre prezentate în cauza Sanders și Huber, C-400/13 și C-408/13, EU:C:2014:2171, punctul 58 și urm. și nota de subsol 72).

75 — Hotărârea Sapir și alții (EU:C:2013:228, punctul 43 și jurisprudența citată).

64. În această privință, împărtășim punctul de vedere contrar, susținut de instanța de trimitere, de CDC și de Comisie, potrivit căruia cereri precum cele formulate împotriva a diferite pârâte din litigiul principal se întemeiază pe o situație de fapt unică, deși acestea au participat în mod disparat, atât din punct de vedere geografic, cât și temporal, potrivit acestei instanțe, la punerea în aplicare a înțelegerii în discuție și la încheierea și la executarea diverselor contracte denaturate de această înțelegere care ar fi cauzat un prejudiciu întreprinderilor care și-au cedat drepturile reclamantei din litigiul principal.

65. Într-adevăr, după cum arată instanța de trimitere, decizia Comisiei pe care se întemeiază aceste cereri a constatat, și aceasta în mod obligatoriu pentru instanțele din statele membre⁷⁶, că o *încălcare unică și continuă* a articolului 81 CE (articolul 101 TFUE) și a articolului 53 din Acordul privind SEE a fost săvârșită de societățile citate de CDC și că fiecărui participant i se poate imputa, în calitate de coautor, comportamentul efectiv al celorlalți participanți, independent de contribuția sa concretă⁷⁷. Instanța de trimitere adaugă, în mod întemeiat, în opinia noastră, că, dat fiind comportamentul astfel constatat în cursul procedurii administrative de sancționare, fiecare autor al încălcării trebuie să răspundă pe plan civil pentru actele delictuale ale celorlalți autori și, prin urmare, pentru daunele care pot rezulta de aici.

c) Cu privire la existența aceleiași situații de drept

66. Curtea a declarat deja că, având în vedere modul de redactare al articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I, o diferență de teme juridice între acțiunile formulate împotriva diferitor pârâți nu se opune în sine aplicării acestei dispoziții, în măsura în care era previzibil însă pentru pârâți că riscau să fie acționați în justiție în statul membru în care cel puțin unul dintre ei are domiciliul⁷⁸.

67. În speță, participanții la o înțelegere despre care, printr-o decizie unică, Comisia a declarat că reprezintă o *singură încălcare* a dreptului concurenței *al Uniunii*, iar nu săvârșită la nivelul a diverse ordini juridice naționale, se află în fața aceleiași situații de drept, mai precis în fața unei obligații de despăgubire rezultate din dreptul Uniunii și care se întemeiază pe o jurisprudență constantă a Curții. Astfel, aceștia se puteau aștepta în mod rezonabil să fie urmăriți ulterior împreună în scopul reparării civile în fața instanței în circumscripția căreia unul dintre ei era stabilit. Caracterul previzibil al competenței impus de Curte, în conformitate cu obiectivul vizat în considerentul (11) al Regulamentului Bruxelles I, este respectat, așadar, în împrejurări de acest gen.

68. În plus, trebuie subliniat că, în Hotărârea Kalfelis, care a introdus cerința unei conexități între cererile care pot fi regrupate în temeiul acestei dispoziții, Curtea s-a referit la raportul Jenard, potrivit căruia „[a]plicarea normei [prevăzute la articolul 6 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles] necesită să existe o legătură între cererile formulate împotriva fiecăruia dintre pârâți, *de exemplu*, să fie vorba despre *debitori solidari*”⁷⁹. Or, aceasta este tocmai situația din litigiul principal, potrivit instanței de trimitere, în pofida faptului că această calificare drept cereri de obligare în solidar este contestată de unele pârâte.

69. Considerăm că simpla posibilitate ca răspunderea solidară în cazul pluralității de contravenienți să se aplice în unul dintre statele membre pertinente, și nu și în altele, este suficientă pentru a da naștere unui risc de soluții diferite și ireconciliabile între ele, în sensul articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I. Într-adevăr, în ordinea juridică din acest stat membru, răspunderea fiecăruia dintre pârâți s-ar extinde ipotetic la totalitatea prejudiciilor, în timp ce, în sistemele juridice din statele membre în care ar fi refuzată o răspundere solidară, nivelul daunelor interese acordate ar putea varia considerabil în funcție de instanțele sesizate. Chiar și în ipoteza contrară, în care o astfel de solidaritate ar fi admisă

76 — Cu privire la acest aspect, a se vedea nota de subsol 63 din prezentele concluzii.

77 — Instanța în cauză face trimitere în această privință la considerentele (31) și (324)-(327) ale Deciziei C(2006) 1766 final a Comisiei.

78 — A se vedea printre altele Hotărârile Sapir și alții (EU:C:2013:228, punctul 44) și Painer (EU:C:2011:798, punctul 84).

79 — A se vedea Hotărârea Kalfelis (EU:C:1988:459, punctul 9), precum și raportul Jenard menționat mai sus, în special p. 26 (sublinierea noastră).

în toate statele membre relevante, riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul în care cererile ar fi judecate separat ar continua să fie însă prezent în ceea ce privește împărțirea răspunderii între membrii înțelegerii după cum aceștia au participat la această înțelegere pe toată perioada sau numai o parte din perioada analizată.

70. În această privință, se poate observa că, având în vedere indicațiile oferite de Comisie în observații, răspunderea solidară a participanților la o încălcare ce rezultă din interdicția privind înțelegerile prevăzută la articolul 101 TFUE pare a fi un principiu general admis în sistemele juridice din statele membre⁸⁰ și că acesta a fost reținut în special în directiva care a fost recent adoptată în materie⁸¹.

71. Subliniem că, în cazul în care articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I nu ar fi aplicabil în privința unei proceduri precum cea din litigiul principal, acest lucru ar însemna că instanțe distincte ar trebui să examineze, fiecare în parte, prejudiciile pretinse în lumina diverselor legislații naționale⁸², cu riscul ca fiecare dintre participanții la aceeași înțelegere ilicită să fie obligat la valori diferite ale despăgubirilor, în condițiile în care ar fi oportun, ba chiar necesar, să se pronunțe în mod uniform cu privire la drepturile la reparație solicitate de același reclamant⁸³.

72. Comisia arată, în mod întemeiat, în opinia noastră, că „efectul util al acestei dispoziții ar fi repus în discuție în cazul în care ar primi o interpretare atât de strictă încât ar fi imposibilă, în astfel de împrejurări, introducerea unor acțiuni grupate împotriva tuturor participanților la înțelegere în fața unei instanțe care se află la domiciliul unuia dintre părțile care sunt membri ai înțelegerii, pentru simplul motiv al lipsei competenței internaționale globale”.

73. Având în vedere aceste elemente, considerăm că o situație în care mai multe societăți stabilite în state membre diferite ar fi judecate separat în fața unor instanțe distincte, iar nu în fața unei singure instanțe, în vederea obținerii unei despăgubiri care derivă din aceeași înțelegere contrară dreptului concurenței al Uniunii, ca urmare a unor acte efectuate, cu siguranță, la diverse date și în diverse locuri, dar care se înscriu într-o încălcare unică și continuă, poate conduce la soluții ireconciliabile în cazul în care cauzele sunt judecate separat, în sensul articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I.

74. Conform jurisprudenței Curții, va reveni instanței de trimitere sarcina de a aprecia existența unui asemenea risc în litigiul principal, ținând seama de toate elementele pertinente ale dosarului⁸⁴.

75. Ca și Comisia, observăm că o astfel de interpretare prezintă avantajul, care nu poate fi neglijat, de a fi conformă cu voința pe care legiuitorul a exprimat-o în Regulamentul Roma II, în special la articolul 6, intitulat „Concurența nelocală și actele care îngăduiesc libera concurență”, al cărui alineat (3) menționează posibilitatea oferită unui reclamant care cheamă în justiție mai mulți părți în cadrul unui litigiu referitor la această materie de a-și concentra cererile în fața unei singure instanțe, „în conformitate cu normele aplicabile privind competența” și de a le întemeia pe legea instanței

80 — Comisia precizează că aceasta este situația „în Germania, în Franța, în Țările de Jos, în Belgia, în Finlanda și în Suedia” și că „această situație se regăsește și în sistemele de răspundere delictuală aplicabile în Italia, în Regatul Unit, în Spania, în Austria, în România, în Croația, în Cehia, în Danemarca, în Estonia, în Grecia, în Ungaria, în Irlanda, în Lituania, în Luxemburg, în Polonia și în Portugalia”.

81 — A se vedea considerentul (37) și articolul 11 alineatul (1) din Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului național în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene (JO L 349, p. 1).

82 — A se vedea prin analogie Hotărârea Solvay (C-616/10, EU:C:2012:445, punctul 28).

83 — În Hotărârea Sapir și alții (EU:C:2013:228, punctele 47 și 48), Curtea a subliniat că, chiar dacă temeiul juridic invocat în susținerea cererii împotriva unui părât este diferit de cel pe care se întemeiază acțiunea formulată împotriva celorlalți părți, necesitatea de a se pronunța în mod uniform există atunci când pretențiile invocate în diferitele cereri servesc toate aceluiași interes.

84 — A se vedea Hotărârile Painer (EU:C:2011:798, punctul 83) și Solvay (EU:C:2012:445, punctul 29).

sesizate⁸⁵. În opinia noastră, trebuie să se țină seama în mod corespunzător de această orientare legislativă, din nevoia de coerență între instrumentele de drept al Uniunii aplicabile litigiilor transfrontaliere⁸⁶, în pofida faptului că, după cum susțin pârâtele din litigiul principal, Regulamentul Roma II nu este aplicabil în speță *ratione temporis*⁸⁷.

2. Cu privire la incidența, în scopul aplicării articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I, a unei desistări de acțiunea exercitată în privința singurului copârât stabilit în statul în care se află instanța sesizată [prima întrebare litera (b)]

76. Instanța de trimitere își motivează cererea pe care o formulează în cea de a doua parte a primei sale întrebări preliminare distingând două probleme de interpretare a articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I în cazul desistării de acțiune în privința aceluia dintre copârâți care permite ca litigiul în întregime să fie în competența instanței sesizate, și anume, pe de o parte, eventuala aplicare a unui principiu de perpetuare a competenței⁸⁸ întemeiate pe această dispoziție într-o astfel de situație (a) și, pe de altă parte, consecințele care trebuie deduse dintr-un posibil abuz de dreptul de a se prevala de o legătură de conexitate în acest sens (b).

77. Răspunsurile propuse de părțile în cauză care au depus observații cu privire la aceste două problematice sunt deosebit de contrastante, dar se poate observa pe scurt că pârâtele din litigiul principal susțin că extinderea competenței prevăzute la articolul 6 punctul 1 nu ar trebui să continue în asemenea împrejurări⁸⁹, contrar poziției adoptate de CDC și de Comisie, aceasta din urmă formulând totuși ceva mai multe nuanțe.

a) Cu privire la menținerea competenței întemeiate pe articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I în cazul desistării de acțiune în privința pârâtului de bază

78. Împărtășim opinia instanței de trimitere, a CDC și a Comisiei potrivit căreia, presupunând că o legătură de conexitate între cererile formulate împotriva mai multor pârâți este stabilită la data introducerii acțiunii, desistarea ulterioară în privința pârâtului care justifică competența extinsă a instanței, în temeiul articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I, nu poate avea drept efect înlăturarea acestei competențe.

85 — A se vedea alineatul (3) litera (b) a doua teză al articolului 6 menționat, precum și, cu privire la condițiile de aplicare a acestei dispoziții, Fitchen, J., „The Applicable Law in Cross-Border Competition Law Actions and Article 6(3) of Regulation 864/2007”, în *Cross-Border EU Competition Law Actions*, Mihail, D., Becker, F., și Beaumont, P. (coordonatori), Hart Publishing, Oxford, 2013, p. 297 și urm., în special p. 323 și urm.

86 — Considerentul (7) al Regulamentului Roma II prevede în mod expres că „[d]omeniul de aplicare material și dispozițiile [acestui] ar trebui să fie conforme cu Regulamentul [Bruxelles I]”. În cadrul misiunii sale de interpretare, Curtea a efectuat deja o apropiere între normele de competență enunțate de Regulamentul Bruxelles I și normele de conflict de legi mai recente rezultate de asemenea din dreptul Uniunii (a se vedea printre altele Hotărârea Pammer și Hotel Alpenhof, C-585/08 și C-144/09, EU:C:2010:740, punctele 43, 74 și 84, precum și Hotărârea Football Dataco și alții, C-173/11, EU:C:2012:642, punctele 29 și 31).

87 — A se vedea nota de subsol 6 din prezentele concluzii.

88 — Denumit și principiu *forum perpetuum* sau al *perpetuatio fori* conform terminologiei utilizate în decizia de trimitere.

89 — În ceea ce privește Evonik Degussa, aceasta și-a limitat observațiile la o excepție de inadmisibilitate îndreptată împotriva acestei părți a primei întrebări, motivele sale fiind întemeiate pe caracterul ipotetic și pe lipsa de relevanță. Jurisprudența prevăzută la nota de subsol 37 din prezentele concluzii permite, în opinia noastră, să se respingă această excepție de inadmisibilitate.

79. Desigur, Curtea nu a avut încă ocazia să se pronunțe direct cu privire la această problemă. Totuși, trebuie arătat că, în Hotărârea Reisch Montage, Curtea a subliniat că dispoziția menționată nu prevede nicio trimitere la norme interne, care nu se pot opune, așadar, acesteia, și a precizat că ea trebuie aplicată „chiar și atunci când se consideră că acțiunea este, *încă de la introducere*, inadmisibilă în temeiul unei reglementări naționale în raport cu [...] pârâțul [cu domiciliul în statul membru în care se află instanța sesizată]”⁹⁰. În plus, în Hotărârea Freeport, Curtea a reținut în mod expres momentul introducerii acțiunii ca punct de referință pentru a aprecia existența unei conexități între cereri⁹¹.

80. Criteriul care ne pare determinant pentru a rămâne valabilă competența derivată prevăzută la articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I este că renunțarea la acțiune în privința pârâțului de bază se efectuează doar ulterior datei la care instanța în cauză a fost sesizată în conformitate cu condițiile procedurale necesare⁹². Întrucât sesizarea era efectuată în mod valabil la această dată, nu are importanță, în schimb, în opinia noastră, dacă desistarea a precedat, precum în speță, expirarea termenului stabilit de instanță pentru depunerea memoriului în apărare și desfășurarea primei ședințe.

81. În această privință, trebuie amintit că articolul 30 din Regulamentul Bruxelles I definește data la care se consideră că o instanță dintr-un stat membru este sesizată, în scopul aplicării dispozițiilor conținute în secțiunea 9, privind litispendența și conexitatea⁹³. Este posibil, în opinia noastră, să se țină seama de această definiție și pentru celelalte secțiuni din capitolul II, referitor la normele de competență, sau chiar necesar, în special cu privire la articolul 6 punctul 1 menționat, întrucât acesta enunță o normă care se întemeiază și pe existența unei conexități între cereri⁹⁴.

82. În plus, menținerea regroupării cererilor conexe în fața instanței sesizate, care este posibilă în temeiul articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I, este conformă cu obiectivele de bună administrare a justiției, de previzibilitate și de securitate juridică avute în vedere de normele de competență prevăzute de acest regulament⁹⁵, întrucât această menținere permite să nu fie pronunțate decizii ireconciliabile, cel puțin față de pârâții rămași, care de altfel aveau deja cunoștința de faptul că erau toți acționați în justiție în fața acestei instanțe la data desistării în discuție.

83. Prin urmare, considerăm că desistarea reclamantului de acțiunea sa în privința singurului pârât care are domiciliul în raza teritorială a instanței nu afectează în sine competența întemeiată pe articolul 6 punctul 1 menționat atunci când această desistare se efectuează la o dată ulterioară celei la care instanța în cauză a fost sesizată în mod valabil, sub rezerva de a fi de asemenea îndeplinită o condiție suplimentară, care este prezentată mai jos.

90 — EU:C:2006:471, punctele 27-31 (sublinierea noastră). În speță, norma națională care conduce la inadmisibilitate în privința pârâțului de bază consta într-o excludere a acțiunilor individuale ale creditorilor împotriva unui debitor care se află în faliment.

91 — EU:C:2007:595, punctul 54.

92 — În speță, decizia de trimitere precizează că acțiunea a fost notificată societății germane Evonik Degussa la 7 aprilie 2009 și că celelalte pârâte din litigiul principal au primit o traducere a cererii introductive de instanță în luna august 2009, în timp ce desistarea de acțiune în privința Evonik Degussa s-a efectuat la sfârșitul lunii septembrie 2009.

93 — Articolul menționat 30 prevede că, „[i]n înțelesul prezentei secțiuni, se consideră că o instanță este sesizată: (1) la data la care actul de sesizare a instanței sau un alt act echivalent a fost depus în instanță, cu condiția ca reclamantul să fi întreprins măsurile necesare pentru ca actul să fie notificat sau comunicat pârâțului sau (2) dacă actul trebuie să fie notificat sau comunicat înainte de a fi depus în instanță, la data la care acesta este primit de autoritatea responsabilă de notificarea sau comunicarea acestuia, cu condiția ca reclamantul să fi întreprins măsurile necesare pentru ca actul să fie depus în instanță”.

94 — Curtea a stabilit de altfel, în Hotărârea Kalfelis (EU:C:1988:459, punctul 11), o legătură formală între norma de competență prevăzută la articolul 6 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles (corespunzător articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I) și dispozițiile referitoare la conexitate care figurează la articolul 22 (corespunzător articolului 28 din regulamentul menționat).

95 — A se vedea considerentele (11) și (12) ale regulamentului menționat, precum și considerentele (15) și (16) ale Regulamentului nr. 1215/2012, care îl reformează, acesta din urmă fiind mai detaliat în această privință.

b) Cu privire la limita care rezultă dintr-un abuz de dreptul de a întemeia competența pe articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I

84. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, „norma [de competență prevăzută la articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I] nu poate fi aplicată astfel încât să permită reclamantului să formuleze o cerere îndreptată împotriva mai multor pârâți *numai în scopul chemării în judecată* a unuia dintre [aceștia] în fața altei instanței decât acelea din statul membru în care are domiciliul”⁹⁶. Această restricție aferentă unei deturnări de competență, care își găsește susținere în raportul Jenard⁹⁷, este perfect compatibilă cu cerința potrivit căreia derogările de la competența de principiu a instanțelor de la domiciliul unui pârât, prevăzută la articolul 2 din Regulamentul Bruxelles I, trebuie stabilite în mod restrictiv.

85. În Hotărârea Freeport, Curtea a precizat că, „atunci când cererile formulate împotriva unor pârâți diferiți sunt conexe la data introducerii lor”, norma de competență prevăzută la articolul 6 punctul 1 menționat se aplică „*fără ca, pe lângă aceasta, să fie necesar să se stabilească în mod distinct* că respectivele cereri nu au fost introduse *numai în scopul chemării în judecată* a unuia dintre pârâți în fața altei instanțe decât acelea din statul membru în care are domiciliul”⁹⁸. Chestiunea consecințelor care trebuie deduse din această formulare oarecum ambiguă pune probleme instanței de trimitere și nu întrunește unanimitatea nici între părțile din prezenta cauză și nici în comentariile din doctrină referitoare la hotărârea menționată⁹⁹.

86. În această privință, analiza efectuată de instanța de trimitere ne pare corectă, în măsura în care consideră că, atunci când este îndeplinită condiția privind existența unei legături de conexitate între cereri, în sensul acestei dispoziții, instanța sesizată nu are obligația de a examina sistematic dacă competența extinsă care decurge de aici a fost dobândită în urma unui abuz de drept, însă are totuși posibilitatea de a efectua o asemenea examinare în cazul în care elemente de probă dovedesc suficient că reclamantul care se prevalează de acesta a acționat astfel încât să deturneze această normă de competență de la scopul său.

87. Or, în speță, instanța de trimitere evocă probabilitatea unei înțelegeri secrete între reclamanta din litigiul principal și Evonik Degussa, pârâta din litigiul principal al cărei sediu se află în Germania, care ar fi amânat în mod deliberat încheierea formală a tranzacției amiabile după introducerea acțiunii, deși ar fi fost avut în vedere și chiar ar fi fost decis un acord între aceste părți cu mult înaintea acestei date, doar în scopul de a stabili o competență judiciară extinsă în acest stat membru¹⁰⁰.

96 — Sublinierea noastră. A se vedea printre altele Hotărârile Reisch Montage (EU:C:2006:471, punctul 32) și Painer (EU:C:2011:798, punctul 78 și jurisprudența citată).

97 — Potrivit raportului menționat (a se vedea p. 27), la care Curtea s-a referit în Hotărârea Kalfelis (EU:C:1988:459, punctul 9), rezultă din cerința unei „legături între cererile formulate împotriva fiecăruia dintre pârâți [...] că o cerere nu poate fi formulată doar pentru ca unul dintre pârâți să fie chemat în judecată în fața altei instanțe decât instanța din statul în care are domiciliul”.

98 — EU:C:2007:595, punctul 54 (sublinierea noastră).

99 — A se vedea printre altele Michinel Álvarez, M. A., „Jurisprudencia española y comunitaria de Derecho internacional privado”, *Revista Española de Derecho Internacional*, 2007, nr. 2, p. 754-757; Idot, L., „Pluralité de défendeurs et fraude à la compétence juridictionnelle”, *Europe*, 2007, decembrie, comentariul nr. 364, p. 35-36; Würdinger, M., „RIW-Kommentar”, *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 2008, nr. 1-2, p. 71, 72; Scott, A., „«Réunion» Revised? Freeport v. Arnoldsson”, *Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly*, 2008, nr. 2, p. 113-118.

100 — Decizia de trimitere arată că, „ținând seama de data renunțării parțiale la judecată și de comportamentul reclamantei și al fostei pârâte Evonik Degussa GmbH (intervenientă în prezent) în cursul procedurii, nu este numai posibil, ci și probabil ca tranzacția să fi fost încheiată deja, cel puțin în esență și în ceea ce privește principalele aspecte, înainte de introducerea acțiunii”.

88. Cu condiția ca pretinsa manevră înșelătoare, contestată în speță de părțile în cauză, să fie nu numai probabilă, ci și dovedită, ceea ce va fi de competența instanței naționale să verifice, un astfel de abuz de drept, având ca scop privarea unuia sau a mai mulți pârâți de competența de principiu a instanțelor din statul membru în care au domiciliul¹⁰¹, ar trebui sancționat, în opinia noastră, prin refuzul de a aplica articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I în aceste împrejurări, din moment ce criteriile de conexitate nu ar fi îndeplinite efectiv la data introducerii acțiunii¹⁰². Astfel, interesul ca instanța de la domiciliul pârâtului de bază să instrumenteze și să judece în același timp cererile formulate împotriva mai multor pârâți, în conformitate cu această dispoziție, a dispărut din momentul în care o tranzacție obligatorie a pus capăt, în raport cu acest pârât, obligației juridice de care reclamantul s-ar fi putut prevala împotriva lui în fața respectivei instanțe. În afara acestor situații precise, nu este necesar, în schimb, în opinia noastră, să se controleze și să se sancționeze un abuz de drept într-un asemenea context juridic.

89. Precizăm că existența legăturii de conexitate prevăzute la articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I oferă o opțiune în favoarea reclamantului, care are posibilitatea, în opinia noastră și conform punctului de vedere exprimat de avocații generali Ruiz-Jarabo Colomer și Mengozzi cu privire la *forum shopping*, să exercite această opțiune în modul care i se pare cel mai adecvat și mai profitabil, fără ca aceasta să constituie în sine un abuz de instanță¹⁰³. În plus, în cazul înțelegerilor ilicite precum cea din litigiul principal, aplicarea acestei dispoziții ar putea determina ipotetic, având în vedere obiectul acesteia, ca unul sau mai mulți pârâți să fie obligați să răspundă pentru acțiunile lor în fața unei alte instanțe decât cea unde se află domiciliul lor și, în consecință, orice obiecție întemeiată pe acest rezultat concret nu este pertinentă.

90. Având în vedere toate aceste elemente, considerăm că norma de competență extinsă prevăzută la articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I nu se poate aplica atunci când se stabilește în mod corespunzător de către instanța sesizată că, înainte de a introduce acțiunea, reclamantul încheiase o tranzacție obligatorie din punct de vedere juridic cu pârâtul stabilit în statul membru în care se află instanța sesizată și că a ascuns în mod voit existența acestui acord anterior cu unicul scop de a-l priva pe unul dintre ceilalți pârâți de competența instanțelor din statul membru în care are domiciliul.

101 — Cu privire la abuzul de drept și în special la diferența de impact pe care acesta o poate avea, pe de o parte, în domeniul concurenței și, pe de altă parte, în temeiul lipsei dreptului de a exercita acțiunea, a se vedea Usunier, L., „Le règlement Bruxelles I bis et la théorie de l’abus de droit”, în *Le nouveau règlement Bruxelles I bis, Règlement n° 1215/2012 du 12 décembre 2012 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l’exécution des décisions en matière civile et commerciale*, Guinchard, E. (coordonator), Bruylant, Bruxelles, 2014, p. 449 și urm., în special p. 473.

102 — În această privință, Comisia consideră, în mod întemeiat, că condiția privind conexitatea prevăzută de articolul 6 punctul 1 menționat ar lipsi în cazul în care reclamantul și pârâtul de bază ar fi încheiat efectiv o tranzacție finală referitoare la raportul juridic în litigiu înainte de introducerea acțiunii, dar că acțiunea nu fusese nici măcar introdusă împotriva acestui pârât, trecând sub tăcere existența tranzacției, în unicul scop ca unul dintre ceilalți pârâți să fie chemat în judecată în fața altei instanțe decât instanțele din statul membru în care are domiciliul.

103 — În nota de subsol 27 din Concluziile prezentate în cauza Freeport (C-98/06, EU:C:2007:302), avocatul general Mengozzi a arătat că „[î]n anumite limite, «forum shopping», prin care se înțelege – potrivit definiției pe care i-a dat-o avocatul general Ruiz-Jarabo Colomer – «[a]legerea unei instanțe în funcție de avantajele care pot rezulta din dreptul material (chiar și procedural) aplicabil» (a se vedea Concluziile prezentate în cauza GIE Groupe Concorde și alții, C-440/97, [EU:C:1999:146], nota de subsol 10), este fără îndoială licit” (sublinierea noastră).

D – *Cu privire la eventuala aplicare a clauzelor atributive de competență și a clauzelor compromisorii într-un litigiu precum litigiul principal (a treia întrebare)*

91. A treia întrebare, a cărei motivare este, din păcate, destul de succintă, invită Curtea să declare dacă, având în vedere principiul, enunțat de Curte, al deplinei eficacități a interdicției privind înțelegerile care este prevăzută la articolul 101 TFUE și garantat prin dreptul victimelor la repararea prejudiciilor suferite în acest domeniu¹⁰⁴, ar fi admisibil în speță să se deroge de la normele de competență prevăzute de articolul 5 punctul 3 și/sau de articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I prin intermediul clauzelor de arbitraj și/sau al clauzelor atributive de competență (1).

92. Dat fiind că acest din urmă tip de clauze intră în domeniul de aplicare al articolului 23 din regulamentul menționat, spre deosebire de clauzele compromisorii, ar fi necesar să se țină seama de impactul acestei dispoziții în prezentul context (2). În plus, chiar dacă instanța de trimitere pornește *a priori* de la principiul că cele două categorii de clauze invocate de pârâtele din litigiul principal se pot aplica în cadrul unei acțiuni în despăgubire precum cea din litigiul principal¹⁰⁵, aspect care ar necesita să fie discutat, în opinia noastră (4), va trebui, în orice caz, să se ridice problema dacă și în ce măsură astfel de clauze își pot produce efectele în condițiile în care conținutul contractelor în care figurează a fost denaturat de înțelegerea ilicită în discuție (3).

1. *Cu privire la problematica prezentată Curții*

93. Pentru a contesta competența Landgericht Dortmund, pârâtele din litigiul principal au susținut că clauze compromisorii și clauze atributive de competență figurau în unele dintre contractele de livrare încheiate între cumpărătorii de peroxid de hidrogen care și-au cedat drepturile către CDC și furnizorii care au luat parte la înțelegerea ilicită pe care se întemeiază cererile de despăgubire prezentate de CDC.

94. Decizia de trimitere nu conține o descriere detaliată a clauzelor în discuție. Cu toate acestea, din observațiile CDC reiese că, potrivit afirmațiilor pârâtelor din litigiul principal, unele dintre contractele de livrare amintite ar fi conținut astfel de clauze, fie sub forma unor condiții generale care se raportează la un anumit contract¹⁰⁶, fie în temeiul unor contracte-cadru care acoperă mai multe livrări către un client într-o perioadă independentă de perioada în care a avut loc înțelegerea¹⁰⁷, precizându-se că anumiți clienți ar fi încheiat mai multe clauze cu diferiți furnizori¹⁰⁸ sau clauze diferite în diversele contracte încheiate cu aceiași furnizori¹⁰⁹. Aspectul dacă clauzele atributive de competență invocate desemnau numai instanțe care se află în state membre sau și instanțe care se află în state terțe nu este clar stabilit.

104 — Hotărârea Manfredi și alții (EU:C:2006:461, punctul 60) subliniază că „deplina eficacitate a articolului 81 CE [articolul 101 TFUE] și în special efectul util al interdicției prevăzute la alineatul (1) al acestuia ar fi periclitate dacă nu ar exista posibilitatea oricărei persoane de a cere repararea prejudiciului care i-ar fi cauzat de un contract sau de un comportament susceptibil să restrângă sau să denatureze concurența (a se vedea Hotărârea Courage și Crehan, [EU:C:2001:465], punctul 26)”.

105 — Landgericht Dortmund arată că, pentru a afla dacă clauzele atributive de competență se pot opune în mod valabil normelor de competență legale, trebuie să se determine care litigii sunt acoperite de aceste clauze, grație unei interpretări a acestora, precizându-se că instanța națională este singura competentă în acest scop, și că această situație s-ar regăsi și în privința clauzelor compromisorii.

106 — CDC menționează, cu titlu ilustrativ, „contractul de livrare din 20 iunie 1996 cu privire la o livrare precisă de peroxid de hidrogen a grupului FMC către uzina germană a societății subrogate Stora Enso Oyj și care conține următoarea clauză: «S-a convenit între părți că instanța din Düsseldorf [Germania] va fi sesizată cu privire la orice litigiu referitor la prezentul contract»”.

107 — CDC citează ca exemplu „contractul-cadru încheiat între Oy Finnish Peroxides AB și societatea subrogată Stora Enso Oyj la începutul lunii martie 2011 cu privire la livrările din perioada cuprinsă între 1 februarie 2001 și 31 ianuarie 2002 și care conține următoarea clauză: „Toate litigiile, diferendele, pretențiile, rezultate sau care au legătură cu prezentul contract sau încălcarea prezentului contract, rezilierea sau invaliditatea contractului vor fi supuse unei instanțe arbitrale conform normelor Camerei de Comerț din Helsinki. Arbitrajul va avea loc la Helsinki, Finlanda”.

108 — Aceasta ar fi situația Stora Enso Oyj în exemplele menționate în cele două note de subsol de mai sus.

109 — CDC arată că „Kernira Kemi AB și societatea subrogată Södra Cell AB [ar fi] fost de acord la 27 iunie 1996, pentru perioada de livrare cuprinsă între 1 ianuarie 1996 și 31 decembrie 1998, că arbitrajul ar avea loc la Stockholm [Suedia], iar la 2 și la 30 aprilie 1999, pentru o perioadă de livrare care nu a fost menționată, că arbitrajul ar avea loc la Malmö [Suedia]”.

95. Potrivit motivării celei de a treia întrebări prezentate, instanța de trimitere consideră că, în ipoteza în care clauzele în discuție ar acoperi drepturile la daune interese pretinse, ceea ce ar trebui stabilit doar de către aceasta¹¹⁰, ar trebui să se ridice și problema dacă principiul unei aplicării eficiente a interdicției privind înțelegerile în dreptul Uniunii se opune ca astfel de clauze să fie aplicate atunci când instanța sesizată cu o cerere de acest tip este competentă în temeiul articolului 6 punctul 1 și/sau al articolului 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I.

96. Dintre părțile interesate care au prezentat observații în fața Curții, doar CDC susține că respectivele clauze ar trebui să nu fie luate în considerare într-un asemenea context. Comisia subliniază însă că, pentru a soluționa problema prealabilă dacă o clauză compromisorie sau atributivă de competență acoperă efectiv drepturile la reparare precum cele din cauză, instanța națională va trebui să ia în considerare faptul că drepturile respective rezultă nu din contractele de livrare în discuție, ci din încălcarea reprezentată de un acord coluziv care este exterior acestor contracte.

97. Înainte de a ne pronunța în această privință, intenționăm să aducem câteva precizări, în opinia noastră, importante. În primul rând, amintim că clauzele de alegere a instanței prin care părțile, dintre care cel puțin una are domiciliul pe teritoriul unui stat membru, au desemnat o instanță dintr-un stat membru să soluționeze diferende survenite sau care urmează să survină cu ocazia unui raport de drept determinat fac obiectul dispozițiilor articolului 23 din Regulamentul Bruxelles I.

98. În schimb, clauzele de arbitraj sunt excluse în principiu din domeniul de aplicare al acestui regulament¹¹¹. Rezultă de aici că problemele referitoare la valabilitatea și la opozabilitatea acestora din urmă ar trebui reglementate de dreptul național din fiecare dintre statele membre și de convențiile internaționale obligatorii pentru acestea din urmă¹¹². Cu toate acestea, Curtea a decis că, dacă, prin obiectul principal al litigiului, adică prin natura drepturilor ce trebuie protejate într-o procedură – cum este o cerere de despăgubiri –, procedura inițiată în fața unei instanțe statale face parte din domeniul de aplicare al Regulamentului Bruxelles I, o chestiune incidentă cu titlu prealabil privind aplicabilitatea unei convenții de arbitraj, inclusiv privind validitatea acesteia, intră de asemenea în domeniul de aplicare al acestui regulament și, în consecință, este de competența exclusivă a acestei instanțe să se pronunțe asupra acestei excepții de necompetență întemeiate pe existența unei convenții de arbitraj, precum și asupra propriei competențe în temeiul dispozițiilor din acest regulament¹¹³.

99. În pofida acestei diferențe în ceea ce privește aplicabilitatea Regulamentului Bruxelles I, trebuie subliniat că cele două categorii de clauze vizate au drept efect comun să permită să *se deroge de la normele de competență enunțate de regulamentul menționat* pentru respectarea autonomiei părților în ceea ce privește stabilirea instanței, statală sau arbitrală, după caz, căreia intenționează să îi atribue competența de a soluționa diferendele dintre ele¹¹⁴.

110 — În această privință, a se vedea punctul 127 din prezentele concluzii.

111 — Astfel, articolul 1 alineatul (2) litera (d) din Regulamentul Bruxelles I exclude materia arbitrajului din domeniul de aplicare al acestuia. Întrucât o dispoziție echivalentă figura în Convenția de la Bruxelles, punctul 63 din raportul Schlosser, menționat mai sus, a indicat că „convenția [menționată] nu limitează libertatea părților de a supune un litigiu unei instanțe arbitrale. Acest lucru este valabil și în cazul procedurilor pentru care convenția a instituit o competență exclusivă. Bineînțeles, convenția nu interzice legiuitorilor naționali să declare nule compromisurile de arbitraj care privesc litigiile pentru care există competențe exclusive fie în temeiul dreptului național, fie în temeiul convenției”.

112 — Curtea a precizat că prin excluderea din domeniul de aplicare al Convenției de la Bruxelles a materiei arbitrajului, pentru motivul că aceasta făcea deja obiectul unor convenții internaționale, părțile contractante au intenționat să excludă toată materia amintită, inclusiv procedurile introduse înaintea instanțelor statale, și că această excludere se extinde la o astfel de procedură care are drept obiect desemnarea unei instanțe arbitrale, chiar dacă acest litigiu ridică în prealabil problema existenței sau a validității unei convenții de arbitraj (a se vedea Hotărârea Rich, C-190/89, EU:C:1991:319, punctul 18, precum și Concluziile avocatului general Darmon în această cauză, C-190/89, EU:C:1991:58, și Hotărârea Van Uden, C-391/95, EU:C:1998:543, punctele 31 și 32).

113 — Hotărârea Allianz și Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, punctele 26 și 27).

114 — Respectarea autonomiei de voință a părților este menționată în special în considerentul (11) al Regulamentului Bruxelles I.

100. Cu toate acestea, o clauză atributivă de competență în conformitate cu articolul 23 din Regulamentul Bruxelles I nu va putea atribui o competență decât instanțelor dintr-un stat membru al Uniunii Europene și, în sens larg, în temeiul Convenției de la Lugano¹¹⁵, instanțelor din statele părți la convenția respectivă, în timp ce o clauză compromisorie poate stabili că arbitrajul va avea loc în orice stat terț. Or, probabilitatea ca dispozițiile Uniunii din domeniul dreptului concurenței să nu fie aplicate, fie și ca norme de ordine publică, este mai ridicată în cazul în care competența este atribuită unor arbitri sau unor instanțe din state care nu sunt legate prin Convenția de la Lugano¹¹⁶.

101. În al doilea rând, subliniem că raportul dintre clauzele atributive de competență sau clauzele compromisorii, pe de o parte, și dispozițiile Uniunii din domeniul dreptului concurenței, pe de altă parte, este complex din moment ce contextul juridic al obstacolelor în calea liberei concurențe prevăzute de aceste dispoziții oferă o mare varietate de situații posibile. În ceea ce privește în mod special dreptul la despăgubire integrală întemeiat pe articolul 101 TFUE, amintim că nu este întotdeauna ușoară calificarea răspunderii autorului unei încălcări în raport cu această dispoziție ca fiind de natură contractuală sau delictuală și că apar diferențe în această privință între sistemele juridice din statele membre¹¹⁷.

102. Existența unor legături contractuale diverse între participanții la înțelegere și victimele unei astfel de încălcări ridică problema dacă clauzele în discuție pot permite să se deroge în speță de la competența unei instanțe dintr-un stat membru care s-ar întemeia pe articolul 5 sau pe articolul 6 din Regulamentul Bruxelles I, în pofida faptului că conținutul contractelor în care sunt introduse a fost afectat de încălcarea respectivă.

103. Dat fiind că stabilirea conținutului material al unor astfel de clauze revine doar instanțelor naționale¹¹⁸, cea de a treia întrebare preliminară invită, așadar, în esență, Curtea să stabilească dacă și în ce mod principiile inerente articolului 101 TFUE pot influența mai întâi aplicarea articolului 23 din Regulamentul Bruxelles I în cazul clauzelor atributive de competență care intră sub incidența acestuia și, în continuare, aplicarea altor tipuri de clauze atributive de competență și de clauze compromisorii care sunt reglementate la rândul lor de norme proprii legislației statelor membre.

2. Cu privire la excluderea normelor de competență prevăzute la articolele 5 și 6 din Regulamentul Bruxelles I prin clauze atributive de competență conforme cu articolul 23 din acest regulament

104. Trebuie să se constate mai întâi că despăgubirea pentru prejudiciile cauzate de o înțelegere ilicită, precum cea solicitată de reclamanta din litigiul principal, ține în general de autonomia de voință a părților, întrucât este vorba în acest caz despre obligația de drept civil care revine oricărei persoane care a săvârșit un act prohibit de a repara pecuniar prejudiciile suferite de altă persoană, domeniu în

115 — Convenția privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, încheiată la Lugano la 16 septembrie 1988 (JO L 319, p. 9) între statele membre ale Comunității europene și anumite state membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS), paralelă cu Convenția de la Bruxelles și revizuită printr-o convenție încheiată la Lugano la 30 octombrie 2007 între Comunitatea Europeană, Regatul Danemarcei, Republica Islanda, Regatul Norvegiei și Confederația Elvețiană [a se vedea Raportul explicativ al domnului Pocar cu privire la această din urmă convenție (JO 2009, C 319, p. 1)].

116 — În această privință, Comisia menționează că instanțele statale, cel puțin toate cele care se află pe teritoriul Uniunii, sunt obligate, în temeiul dreptului primar, să asigure exercitarea efectivă a drepturilor rezultate din articolul 101 TFUE. Astfel, numai clauzele prin care se atribuie competență unei instanțe situate în afara acestui teritoriu ar putea pune probleme din punctul de vedere al principiului deplină eficacității a interdicției înțelegerilor în dreptul Uniunii.

117 — A se vedea punctul 37 din prezentele concluzii.

118 — A se vedea punctul 127 din prezentele concluzii.

care drepturile materiale ale persoanelor interesate nu sunt indisponibile¹¹⁹. De altfel, Regulamentul Bruxelles I nu exclude posibilitatea oferită părților de a atribui competența *ratione loci*¹²⁰ unei instanțe dintr-un stat membru în cadrul unui litigiu privind o astfel de problemă conform articolului 23.

105. În ceea ce privește coroborarea dispozițiilor acestui din urmă articol cu cele ale articolului 5 punctul 3 și/sau ale articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I, Kemira arată în mod întemeiat că Curtea a statuat deja că, prin încheierea unui acord de alegere a instanței conform articolului 17 din Convenția de la Bruxelles, părțile aveau posibilitatea de a deroga nu numai de la competența generală prevăzută la articolul 2, dar și de la competențele speciale prevăzute la articolele 5 și 6¹²¹. Ea a precizat, pe de o parte, că „această interpretare se justifică pe considerentul că articolul 17 [menționat] se întemeiază pe recunoașterea autonomiei de voință a părților în materie de atribuire de competențe instanțelor competente să soluționeze litigiile care intră în domeniul de aplicare al convenției, altele decât cele care sunt exceptate în mod expres în temeiul celui de al doilea paragraf al articolului 17”, și, pe de altă parte, că „o asemenea clauză păstrează încă un efect util, în sensul că are drept consecință excluderea, în raporturile dintre părți, a altor atribuiri de competență facultative, astfel cum se găsesc la articolele 5 și 6 din Convenția de la Bruxelles”¹²².

106. Aceasta este situația și pentru dispozițiile echivalente din Regulamentul Bruxelles I, întrucât, în conformitate cu considerentele (11) și (14) și cu articolul 23 alineatul (5), „autonomia de voință a părților într-un contract [...] de stabilire a instanței competente [...] trebuie să fie respectată”, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile fie norme de competență speciale destinate să protejeze partea defavorizată¹²³, fie normele de competență exclusive prevăzute la articolul 22. În afara dispozițiilor a căror aplicare este rezervată astfel în mod expres, printre care nu figurează articolele 5 și 6 din acest regulament, o convenție atributivă de competență conformă cu articolul 23 trebuie să își producă efectele pe deplin și mai ales să confere o competență exclusivă instanței alese.

107. Această prevalență a voinței părților este valabilă în special în raport cu obiectivele privind concentrarea competențelor și economia procedurii prevăzute la articolul 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I chiar dacă, în opinia noastră, clauza respectivă nu indică în mod explicit că părțile au avut intenția de a deroga de la această dispoziție specifică.

108. În ceea ce privește articolul 5 punctul 3 din acest regulament, va trebui să se stabilească în prealabil dacă o clauză atributivă de competență are într-adevăr vocația de a se aplica într-un litigiu precum litigiul principal, care ne pare că face parte din materia delictuală și extracontractuală¹²⁴, și dacă aceasta este opozabilă unui reclamant cum este CDC, prin efectul unei subrogări în angajamentele asumate de întreprinderile care i-au cedat drepturile¹²⁵, fapt ce va trebui verificat de instanța de trimitere urmând orientările date de Curte cu privire la acest aspect.

119 — În schimb, articolul 6 alineatul (4) din Regulamentul Roma II prevede că „[n]u se poate deroga de la legea aplicabilă [obligățiilor necontractuale] în conformitate cu prezentul articol [intitulat „Concurența neloială și actele care îngăduiesc libera concurență”] printr-un acord încheiat în temeiul articolului 14”, respectiv „un acord încheiat ulterior producerii faptului cauzator de prejudicii” sau „în cazul în care toate părțile implicate desfășoară o activitate comercială, [...] printr-un acord liber negociat anterior producerii faptului cauzator de prejudicii” care respectă în plus celelalte condiții prevăzute de acest din urmă articol.

120 — Subliniem că exprimarea voinței părților printr-o clauză atributivă de competență nu poate, dimpotrivă, modifica competența *ratione materiae* a unei instanțe dintr-un stat membru, care este definită prin legea forului.

121 — A se vedea Hotărârea Estasis Saloti di Colzani (24/76, EU:C:1976:177, punctul 7).

122 — A se vedea Hotărârea Meeth (23/78, EU:C:1978:198, punctul 5).

123 — Astfel, pentru contractele de asigurare, de consum și de muncă, autonomia amintită este limitată [considerentele (11), (13) și (14), precum și articolele 13, 17 și 21 din acest regulament].

124 — În ceea ce privește calificarea obiectului litigiului principal și consecințele care decurg de aici în privința aplicării clauzelor compromisorii și a clauzelor atributive de competență invocate, a se vedea considerațiile dezvoltate la punctul 127 și următoarele din prezentele concluzii.

125 — În conformitate cu Hotărârea Coreck (C-387/98, EU:C:2000:606, punctul 19 și urm.), dreptul național aplicabil pe fond stabilește dacă un terț la contractul inițial a succedat uneia dintre părțile inițiale în drepturile și obligațiile acesteia, astfel încât o clauză atributivă de competență se poate aplica împotriva sa chiar dacă, prin ipoteză, nu a fost de acord cu aceasta la încheierea contractului respectiv.

109. Amintim în special că, potrivit jurisprudenței Curții referitoare la articolul 23 din Regulamentul Bruxelles I, pe de o parte, validitatea unei clauze atributive de competență introduse într-un contract este condiționată de împrejurarea ca părțile care l-au încheiat să își fi dat în mod clar acordul în raport cu această clauză și că, pe de altă parte, instanța sesizată are obligația de a examina existența consimțământului între persoanele interesate în această privință¹²⁶.

110. În plus, potrivit articolului menționat, o convenție de alegere a instanței nu poate privi decât diferendele survenite sau care urmează să survină „cu ocazia unui raport de drept determinat”. Interpretând acest din urmă criteriu prin prisma articolului 17 din Convenția de la Bruxelles, Curtea a precizat că „[a]ceastă cerință urmărește să limiteze întinderea unei convenții atributive de competență doar la diferendele care își află originea în raportul de drept cu ocazia căruia a fost încheiată respectiva convenție. Aceasta are drept obiectiv să evite ca o parte să fie surprinsă de atribuirea unei anumite instanțe a tuturor diferendelor care ar apărea în raporturile pe care aceasta le are cu cocontractantul și care și-ar afla originea în alte raporturi decât cel cu ocazia căruia a fost convenită atribuirea de competență”¹²⁷.

111. Or, la fel ca CDC, avem îndoieli serioase că o clauză atributivă de competență inclusă în contracte precum cele în discuție ar putea respecta cerința unui consimțământ clar și nevicat, întrucât este vorba în acest caz despre asigurarea competenței instanței desemnate să soluționeze un litigiu privind răspunderea delictuală a unuia dintre contractanți care rezultă dintr-o înțelegere ilicită, în condițiile în care existența acestuia din urmă era necunoscută de presupusa victimă în momentul în care a încheiat un astfel de acord.

112. În schimb, ar fi perfect posibil, în opinia noastră, să se admită că victima aderă la o convenție atributivă de competență după ce a aflat de existența înțelegerii interzise de articolul 101 TFUE, această convenție ulterioară nașterii diferendului fiind acceptată în acest caz în deplină cunoștință de cauză.

113. În această privință, subliniem că Directiva 2014/104 menționată mai sus, care privește acțiunile în despăgubire din dreptul intern care derivă din încălcări ale dreptului concurenței al Uniunii, urmărește în special să favorizeze recurgerea la mecanisme consensuale de soluționare a litigiilor, cum sunt soluționarea amiabilă sau arbitrajul, sau să crească eficacitatea acestora¹²⁸. Această abordare ne pare întemeiată, în măsura în care părțile au fost de acord pe deplin și în mod liber să atribuie chestiunea drepturilor la despăgubiri rezultate în urma unei înțelegeri ilicite unei anumite instanțe, chiar dacă este diferită de cea care ar fi competență în temeiul articolului 5 punctul 3 sau al articolului 6 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles I.

114. Oricare ar fi analiza pe care instanța de trimitere o va reține cu privire la aceste din urmă puncte, considerăm că nu este necesar ca principiul deplinei eficacități a interdicției privind înțelegerile, prevăzută la articolul 101 TFUE, care este avut în vedere în cea de a treia întrebare preliminară, să interfereze în ceea ce privește cazul special al clauzelor atributive de competență care intră sub incidența articolului 23 din Regulamentul Bruxelles I.

126 — Hotărârea Refcomp (EU:C:2013:62, punctul 27 și urm.).

127 — A se vedea Hotărârea Powell Duffryn (C-214/89, EU:C:1992:115, punctul 31; sublinierea noastră).

128 — A se vedea considerentul (48) și următoarele, articolele 18 și 19 din directiva menționată, precum și propunerea prezentată de Comisie și care a condus la adoptarea acestui act [COM(2013) 404 final, în special p. 22 și urm., punctul 4.6]. Atât Comitetul Economic și Social European (a se vedea JO 2014, C 67, p. 83, punctul 4.7), cât și Consiliul Uniunii Europene (a se vedea nota intitulată „Analysis of the final compromise text with a view to agreement” din 24 martie 2014, 8088/14 RC 6 JUSTCIV 76 CODEC 885, în special p. 4, 12 și 37, precum și urm.) și Parlamentul European [a se vedea rezoluția legislativă și poziția adoptată în primă lectură din 17 aprilie 2014, P7_TA(2014)0451, considerentul (43) și articolele 18 și 19] s-au pronunțat, cu privire la propunerea menționată, în mod constant în favoarea mecanismelor respective.

115. Astfel, în privința unei asemenea clauze, nu normele naționale, ci dispozițiile articolului respectiv sunt cele care stabilesc, în dreptul Uniunii, competența judiciară a instanțelor din statele membre în materie civilă și comercială, prin stabilirea atât a condițiilor de validitate, cât și a efectelor juridice ale acestei clauze¹²⁹. Or, considerațiile de mai sus care privesc interpretarea jurisprudențială a articolului 23 menționat¹³⁰ fac să prevaleze în mod clar, dacă este cazul, clauzele care sunt conforme cu cerințele aferente acestui articol, în special în ceea ce privește consimțământul persoanei care se pretinde lezată de înțelegerea ilicită, în raport cu competențele care rezultă din articolele 5 și/sau 6 din acest regulament.

116. Adăugăm că încrederea reciprocă dintre instanțele din statele membre, care este unul dintre pilonii sistemului de cooperare judiciară instituit prin Convenția de la Bruxelles și preluat în Regulamentul Bruxelles I¹³¹, presupune, în opinia noastră, că competența instanței alese de părți în conformitate cu articolul 23 din acest regulament nu poate fi încălcată în temeiul articolului 101 TFUE, după cum Curtea a statuat că nu este permis să se invoce ordinea publică pentru a se opune executării unei hotărâri care provine din alt stat membru pentru motivul că dreptul concurenței al Uniunii ar fi fost aplicat în mod greșit pe fond în respectivul stat¹³².

117. În consecință, considerăm că, în prezența unei clauze de desemnare a unei instanțe din alt stat membru care ar fi recunoscută conform articolului 23 din Regulamentul Bruxelles I și aplicabilă în mod corespunzător litigiului cu care este sesizată, o instanță dintr-un stat membru ar trebui să își decline competența, chiar și atunci când această clauză determină înlăturarea normelor de competență speciale prevăzute la articolele 5 și/sau 6 din acest regulament, fără a aduce însă atingere principiului aplicării eficiente a interdicției privind înțelegerile care rezultă din articolul 101 TFUE.

3. Cu privire la incidența, în privința altor tipuri de clauze invocate, a principiului deplinei eficacități a interdicției privind înțelegerile, prevăzută la articolul 101 TFUE

118. În ceea ce privește clauzele atributive de competență în cazul cărora articolul 23 din Regulamentul Bruxelles I nu s-ar dovedi aplicabil, precum și în ceea ce privește clauzele compromisorii, problematica prezentată de instanța de trimitere este mai complexă, întrucât trebuie interpretată printr-o aplicare nu a dispozițiilor din acest regulament, astfel cum au fost interpretate de către Curte, ci a normelor de drept național, a căror aplicare trebuie să fie conformă cu dispozițiile obligatorii de drept primar al Uniunii și în special cu articolul 101 TFUE.

119. În această privință, amintim că, potrivit jurisprudenței constante rezultate din Hotărârile Courage și Crehan și Manfredi și alții, evocate deja¹³³, Curtea a statuat că, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, revine ordinii juridice interne din fiecare stat membru să reglementeze modalitățile de exercitare a dreptului de a solicita repararea prejudiciului care rezultă dintr-o înțelegere interzisă de

129 — În această privință, articolul 25 alineatul (5) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1215/2012 prevede că „[v]alabilitatea unei convenții atributive de competență nu poate fi contestată doar pe motivul că respectivul contract nu este valabil”, în conformitate cu principiul autonomiei unei astfel de clauze în raport cu dispozițiile materiale ale contractului în care aceasta este introdusă care a fost consacrat de Curte în Hotărârea Benincasa (EU:C:1997:337, punctul 24 și urm.). În plus, reiese din Hotărârea Effer (38/81, EU:C:1982:79, punctul 7 și urm.) că o astfel de clauză trebuie să fie aplicată chiar dacă litigiul privește constituirea contractului.

130 — A se vedea punctul 105 și urm. din prezentele concluzii.

131 — A se vedea printre altele considerentele (16) și (17) ale Regulamentului Bruxelles I.

132 — În Hotărârea Renault (C-38/98, EU:C:2000:225, punctul 29 și urm.), Curtea a considerat că „cu riscul de a pune sub semnul întrebării finalitatea convenției”, „o eroare care ar fi săvârșită eventual de instanța din statul de origine în aplicarea anumitor norme de drept comunitar”, precum „principiile [...] liberei concurențe”, „nu constitu[ie] o încălcare vădită a unei norme de drept esențiale în ordinea juridică a statului solicitat”, amintindu-se că articolul 29 și articolul 34 al treilea paragraf din Convenția de la Bruxelles [cărora le corespund articolul 36 și articolul 45 alineatul (2) din Regulamentul Bruxelles I] prevăd că „[h]otărârea pronunțată în străinătate nu poate fi revizuită pe fond în nicio situație”. Cu privire la controlul, în temeiul ordinii publice, al faptului că principiile elementare ale procesului echitabil au fost într-adevăr prezervate, a se vedea Hotărârea flyLAL-Lithuanian Airlines (EU:C:2014:1317, punctele 46-54).

133 — Punctul 30 din prezentele concluzii. A se vedea și Hotărârea Kone și alții (EU:C:2014:1317, punctul 21 și urm., precum și jurisprudența citată).

articolul 101 TFUE¹³⁴, în măsura în care sunt respectate principiile echivalenței și efectivității, care necesită în special ca aceste norme naționale să nu aducă atingere deplinei eficacități a dreptului concurenței al Uniunii și țin seama în mod special de obiectivul prevăzut de articolul respectiv¹³⁵. În opinia noastră, rezultă de aici, în speță, că aplicarea normelor naționale nu poate permite ca clauzele atributive de competență și/sau compromisorii în discuție să se poată aplica într-un mod care să afecteze această deplină eficacitate.

120. În plus, Curtea a reținut că efectul deplin al articolului 101 TFUE și în special efectul util al interdicției prevăzute la alineatul (1) al acestuia¹³⁶ ar fi puse sub semnul întrebării dacă nu ar exista posibilitatea oricărei persoane de a cere repararea prejudiciului care i-ar fi cauzat de un contract sau de un comportament susceptibil să restrângă sau să denatureze concurența, precum înțelegerea ilicită care stă în speță la baza pretențiilor CDC. Astfel, garantarea dreptului de a cere o asemenea reparare este, printre altele, de natură să descurajeze acordurile sau practicile de acest tip, care sunt adesea disimulate, și contribuie substanțial în acest mod la menținerea unei concurențe efective în cadrul Uniunii¹³⁷.

121. În general, în fața unei clauze compromisorii, o instanță dintr-un stat membru ar trebui să se desesizeze și să îndrume părțile la arbitraj, la cererea uneia dintre ele, cu excepția situației în care această instanță constată că convenția de arbitraj invocată este caducă, inoperantă sau nu este susceptibilă să fie aplicată în litigiul pendinte în fața sa, după o examinare efectuată în cadrul exercitării competenței sale în raport cu cerințele dreptului său național¹³⁸, întrucât Regulamentul Bruxelles I nu stabilește condițiile de validitate a unei astfel de clauze¹³⁹. Aceasta ar fi situația și pentru clauzele care desemnează o instanță statală care nu fac obiectul articolului 23 din regulamentul menționat.

122. Cu toate acestea, principiul care prevede aplicarea eficientă a interdicției privind înțelegerile în dreptul Uniunii, vizat de instanța de trimitere, poate să acționeze, în opinia noastră, împotriva clauzelor de alegere a instanței în discuție sau a clauzelor de arbitraj, în special pentru a garanta că orice persoană are dreptul să solicite repararea integrală a prejudiciilor care rezultă dintr-o înțelegere interzisă, precum cele pretinse în litigiul principal.

123. În acest sens, este necesar să se arate că, în Hotărârea Eco Swiss, care privește relația dintre arbitraj și normele de concurență rezultate din dreptul Uniunii, Curtea a precizat că articolul 85 din tratat, devenit articolul 101 TFUE, „poate fi considerat ca o dispoziție de ordine publică”¹⁴⁰. Curtea a declarat că, „în măsura în care o instanță națională trebuie, conform normelor de procedură interne, să admită o cerere în anularea unei sentințe arbitrale întemeiate pe încălcarea normelor naționale de ordine publică, aceasta trebuie să admită de asemenea o astfel de cerere atunci când consideră că

134 — A se vedea printre altele Hotărârea Kone și alții (EU:C:2014:1317, punctul 24 și urm., precum și punctul 32). Această posibilitate este asociată cu ceea ce este denumit în mod obișnuit autonomia procedurală a statelor membre.

135 — Obiectiv care constă în garantarea menținerii unei concurențe efective și nedenate pe piața internă și, în acest mod, a unor prețuri stabilite în funcție de jocul liberei concurențe.

136 — Amintindu-se că dispozițiile acestui articol produc efecte directe în relațiile dintre particulari și conferă justițiabililor drepturi și obligații pe care instanțele din statele membre trebuie să le protejeze (a se vedea în special Hotărârea Kone și alții, EU:C:2014:1317, punctul 20).

137 — *Ibidem* (punctul 21 și urm.). Expunerea de motive la Propunerea de directivă COM(2013) 404 final (p. 2 și 4) subliniază că „[a]cțiunile în despăgubire pentru încălcări ale articolelor 101 [TFUE] sau 102 [TFUE] constituie un aspect important al asigurării respectării legislației UE în materie de concurență la nivel privat” și că, prin urmare, „[a]l doilea obiectiv principal al [acestei] propuneri este asigurarea faptului că victimele încălcărilor normelor UE în materie de concurență pot obține în mod efectiv despăgubiri pentru prejudiciul suferit”.

138 — Dispozițiile aplicabile pot rezulta fie din norme referitoare la arbitraj adoptate de statul membru în discuție, fie din tratate internaționale la care acesta este parte.

139 — A se vedea Hotărârea Allianz și Generali Assicurazioni Generali (EU:C:2009:69, punctele 31-33), precum și, cu privire la precizările aduse în această privință de considerentul (12) al Regulamentului nr. 1215/2012, în special Nielsen, P. A., „The New Brussels I Regulation”, *Common Market Law Review*, 2013, vol. 50, p. 505 și urm., precum și Menétréy, S., și Racine, J.-B., „L’arbitrage et le règlement Bruxelles I bis”, în *Le nouveau règlement Bruxelles I bis, Règlement n° 1215/2012 du 12 décembre 2012 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l’exécution des décisions en matière civile et commerciale*, Guinchard, E. (coordonator), Bruylant, Bruxelles, 2014, p. 13 și urm., în special punctul 37.

140 — EU:C:1999:269, punctul 31 și urm., în special punctele 36 și 39.

această sentință este contrară [articolului amintit]. [În acest sens,] dreptul comunitar impune ca probleme privind interpretarea interdicției prevăzute [la articolul menționat] să poată fi examinate de instanțele naționale chemate să se pronunțe cu privire la validitatea unei sentințe arbitrale și să poată face obiectul, dacă este cazul, al unei trimiteri preliminare în fața Curții”¹⁴¹.

124. Prin analogie, considerăm că dreptul Uniunii impune înlăturarea aplicării unei clauze compromisorii, precum și a unei clauze atributive de competență nereglementate de articolul 23 din Regulamentul Bruxelles I în cazurile în care aplicarea unei asemenea clauze ar aduce atingere efectului util al articolului 101 TFUE. În această privință poate fi utilă observația că Hotărârea Eco Swiss este anterioară Hotărârilor Courage și Crehan și Manfredi și alții, citate anterior, care au consacrat recunoașterea în dreptul Uniunii a unui drept la repararea tuturor prejudiciilor suferite de victimele obstacolelor ilicite în calea liberei concurențe, nu numai în interesul victimelor respective, ci mai ales pentru păstrarea intereselor generale legate de această libertate. Jurisprudența ulterioară acestor două hotărâri a consolidat această abordare, încurajând punerea în aplicare privată a normelor de concurență respective (denumită în mod obișnuit „private enforcement”), grație în special eliminării obstacolelor care pot decurge din dispoziții naționale¹⁴².

125. Este adevărat că aplicarea unor clauze atributive de competență sau a unor clauze de arbitraj nu constituie *in sine* un obstacol în calea efectului util al articolului 101 TFUE în sensul jurisprudenței citate anterior. Mai precis, faptul că clauze de acest tip pot, în cazul în care sunt valide și aplicabile litigiului în cauză, să determine excluderea competențelor speciale prevăzute la articolele 5 și/sau 6 din Regulamentul Bruxelles I nu are în mod necesar ca efect privarea victimelor prezumate ale unui prejudiciu cauzat de o înțelegere ilicită de posibilitatea de a obține o despăgubire integrală în acest temei, din moment ce acestea nu sunt împiedicate să introducă o acțiune înaintea fiecăreia dintre instanțele statale sau arbitrale desemnate, chiar dacă, având în vedere marea varietate a clauzelor opuse în speță, aplicarea lor ar putea face, fără îndoială, mai dificilă o operațiune de acest gen.

126. Cu toate acestea, este, în opinia noastră, delicat să se pună în practică acest punct de vedere teoretic în contextul special al unei înțelegeri ilicite care a implicat numeroși participanți și potențiale victime și a cărei executare a generat o multitudine de contracte individuale de livrare, convenite, după toate probabilitățile, între diferite societăți din grupul unui vânzător sau al unui cumpărător¹⁴³. Astfel, în cazul unei restrângeri a concurenței cu caracter orizontal precum cea pe care se întemeiază acțiunea principală, ne pare dificil să se admită o excludere a căilor normale de protecție judiciară, cu excepția situației în care presupusele victime și-au dat în mod expres consimțământul în acest sens și cu condiția ca instanțele statale sau arbitrale cărora o competență le-a fost în acest mod atribuită să fie obligate să aplice dispozițiile Uniunii în domeniul dreptului concurenței în temeiul normelor de ordine publică.

141 — *Ibidem*, punctele 37 și 40.

142 — A se vedea printre altele Hotărârile Pfeleiderer (C-360/09, EU:C:2011:389, punctul 28 și urm.) și Donau Chemie și alții (C-536/11, EU:C:2013:366, punctul 29 și urm.), care privesc dreptul unei persoane lezate de o încălcare a articolului 101 TFUE, care urmărește să obțină o despăgubire în acest sens, de a avea un eventual acces la documentele unei proceduri cu privire la autorii acestei încălcări, inclusiv dacă este vorba despre o procedură de clemență, după o evaluare comparativă efectuată de instanțele din statele membre a intereselor în cauză protejate de dreptul Uniunii.

143 — Cu privire la diferitele forme care au fost adoptate, după toate aparențele, prin clauzele respective, a se vedea punctul 94 din prezentele concluzii.

4. *Cu privire la operabilitatea clauzelor atributive de competență și a clauzelor compromisorii într-un litigiu precum litigiul principal*

127. Problema esențială, care se va ridica de fapt cu titlu prealabil pentru instanța națională, este aceea dacă clauzele compromisorii și clauzele atributive de competență invocate de pârâtele din litigiul principal au într-adevăr vocația de a acționa în speță. Desigur, potrivit jurisprudenței Curtii¹⁴⁴, numai instanța sesizată cu litigiul principal poate și chiar trebuie să procedeze la aprecierea validității și a întinderii unei clauze de alegere a instanței care îi este opusă. Or, Landgericht Dortmund pare să considere, deși decizia sa de trimitere nu este explicită în această privință, că obiectul litigiului ar putea fi acoperit de cele două tipuri de clauze incluse în contractele de livrare a căror respectare este solicitată de pârâtele din litigiul principal.

128. Cu toate acestea, după cum subliniază atât CDC, cât și Comisia, este permis să avem îndoieli serioase cu privire la faptul că drepturile la despăgubire de care se prevalează reclamanta din litigiul principal se întemeiază pe contracte în care erau conținute aceste clauze.

129. Prin analogie cu ceea ce Curtea a enunțat cu privire la clauzele atributive de competență care intră sub incidența articolului 23 din Regulamentul Bruxelles I¹⁴⁵, ne pare dificil să admitem că competențele judiciare întemeiate pe dispozițiile acestui regulament pot fi excluse în cazul în care aplicarea dreptului unui stat membru ar permite să supună unui alt tip de clauze atributive sau unei clauze compromisorii *toate diferendele* care ar apărea în raporturile pe care o parte le are cu cocontractantul său și care și-ar afla originea *în alte raporturi decât cel cu ocazia căruia* clauza în discuție a fost acceptată. Cerința unei legături evidente între clauza invocată și un raport de drept determinat ne pare în cauză la fel de necesară, în scopul garantării caracterului previzibil al competenței.

130. În opinia noastră, drepturile pretinse în speță rezultă mai degrabă din delictul reprezentat de înțelegerea care a fost organizată și pusă în aplicare în mod secret de pârâtele din litigiul principal. Astfel, litigiul principal are drept obiect consecințele pecuniare generate de acest comportament fraudulos, care, prin natura sa, este distinct de contractele de livrare invocate¹⁴⁶. Nu este posibil ca o clauză atributivă de competență sau o clauză compromisorie să fi fost încheiată în mod valabil în asemenea împrejurări, și anume chiar înainte de cunoașterea de către presupusele victime a existenței evenimentului causal și a prejudiciilor pe care acesta le-ar fi generat.

131. De altfel, instanța de trimitere se orientează de asemenea spre aceeași calificare a litigiului principal, întrucât pare să considere, în special potrivit celei de a doua întrebări, că acțiunea în răspundere civilă pendinte în fața sa face parte din materia delictuală sau cvasidelictuală, prevăzută la articolul 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I, iar nu din materia contractuală, prevăzută la

144 — Astfel, conform Hotărârii Powell Duffryn (EU:C:1992:115, punctele 33 și 36), „interpretarea clauzei atributive de competență invocate în fața instanței naționale, pentru a stabili diferendele care intră în domeniul de aplicare al respectivei clauze, revine instanței naționale”.

145 — *Ibidem* (punctul 31) și punctul 110 din prezentele concluzii.

146 — În acest sens, Comisia menționează că, pe de o parte, High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division, a considerat că o clauză atributivă de competență care se referă la „raportul juridic” dintre părți nu ar acoperi drepturile care rezultă din răspunderea delictuală ca urmare a înțelegerii [hotărârea *Provimi Ltd v. Roche Products Ltd* (2003) EWHC 961] și, pe de altă parte, Helsingin käräjäoikeus (Tribunalul de Primă Instanță din Helsinki, Finlanda) a considerat, în mod similar, că o clauză compromisorie privind „toate drepturile” care decurg dintr-un contract de aprovizionare nu ar acoperi drepturile la despăgubiri care derivă dintr-o înțelegere, din moment ce acestea din urmă se întemeiau în mod direct nu pe contractul respectiv, ci pe o împrejurare exterioară acestuia, respectiv participarea pârâtei la acordul coluziv (hotărârea interlocutorie din 4 iulie 2013, CDC Hydrogen Peroxide Cartel Damage Claims SA împotriva Kemira Oyj, Välituomio 36492, nr. 11/16750).

articolul 5 punctul 1 din acest regulament¹⁴⁷. Cu toate acestea, în anumite sisteme juridice naționale, calificarea delictuală a obiectului litigiului nu exclude în sine aplicabilitatea clauzelor atributive de competență sau a clauzelor compromisorii, care depinde în mod evident, în fiecare caz concret, de formularea clauzei în discuție¹⁴⁸.

132. În consecință, considerăm că articolul 101 TFUE trebuie interpretat în sensul că aplicarea clauzelor atributive de competență și/sau a clauzelor compromisorii în cadrul unei acțiuni de reparare a prejudiciilor cauzate de o înțelegere declarată contrară la acest articol nu aduce atingere *in sine* principiului deplinei eficacități a interdicției privind înțelegerile. Cu toate acestea, în măsura în care o clauză care se încadrează în una dintre aceste categorii poate fi declarată aplicabilă, în temeiul legislației unui stat membru, într-un litigiu privind răspunderea de natură delictuală care poate rezulta dintr-o astfel de înțelegere, principiul respectiv se opune, în opinia noastră, ca competența referitoare la acest litigiu să fie atribuită în temeiul unei clauze care figurează într-un contract al cărui conținut a fost convenit în condițiile în care partea căreia i se opune această clauză nu avea cunoștință de înțelegerea în discuție și de caracterul ilicit al acesteia și nu putuse prevedea, așadar, că respectiva clauză se poate aplica indemnizațiilor solicitate pe acest temei.

V – Concluzie

133. Având în vedere considerațiile precedente, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Landgericht Dortmund (Germania) după cum urmează:

- „1) a) Articolul 6 punctul 1 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că, atunci când se formulează cereri în vederea obținerii de informații și de despăgubiri împotriva unui pârât al cărui domiciliu se află în circumscripția teritorială a unei instanțe dintr-un stat membru și a unor pârâți care au sediul în alte state membre, în solidar, ca urmare a unei încălcări unice și continue a articolului 81 CE (articolul 101 TFUE) constatată de Comisia Europeană, la care aceștia au participat în diverse state membre și la date diferite, este oportună instrumentarea și judecarea acestor cereri în același timp pentru a se evita pronunțarea unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor.
- b) Articolul 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că faptul că acțiunea exercitată împotriva singurului copârât care are domiciliul în circumscripția teritorială a instanței sesizate a făcut obiectul unei desistări nu afectează aplicarea acestei dispoziții, sub rezerva, pe de o parte, ca o asemenea desistare să intervină ulterior datei la care instanța a fost sesizată în mod valabil și, pe de altă parte, să nu fie urmarea unei tranzacții cu caracter obligatoriu încheiate între reclamant și pârâtul respectiv anterior acestei date, care însă a fost ascunsă cu unicul scop de a chema în judecată unul dintre ceilalți pârâți în fața altei instanțe decât acelea din statul membru în care are domiciliul.

147 — „Rezultă dintr-o jurisprudență constantă că «mater[i]a delictuală și cvasidelictuală», în sensul articolului 5 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles I, cuprinde orice cerere care urmărește să pună în discuție răspunderea unui pârât și care nu decurge din «mater[i]a contractuală», în sensul articolului 5 punctul 1 litera (a) din acest regulament. Pentru a stabili natura cererilor în răspundere civilă introduse la instanța de trimitere, trebuie verificat, așadar, în primul rând dacă acestea au, indiferent de calificarea lor în dreptul național, o natură contractuală” (a se vedea printre altele Hotărârile Engler, C-27/02, EU:C:2005:33, punctul 29 și urm., și Brogsitter, EU:C:2014:148, punctul 20 și urm.).

148 — Cu titlu de exemplu, potrivit jurisprudenței Korkein oikeus (Curtea Supremă din Finlanda), o clauză compromisorie inclusă într-un contract este aplicabilă unui litigiu privind în special răspunderea extracontractuală în ipoteza în care încălcarea contractului respectiv care este invocată îndeplinește condițiile unei fraude în sensul dreptului penal (a se vedea Korkein oikeus, hotărârea din 27 noiembrie 2008, KKO, 2008:102, disponibilă la adresa de internet <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2008/20080102>).

- 2) Articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că, atunci când se formulează o cerere de daune interese împotriva unor pârâți stabiliți în state membre diferite cu privire la o înțelegere despre care Comisia Europeană a declarat printr-o decizie ca reprezintă o încălcare unică și continuă a articolului 81 CE (articolul 101 TFUE), la care aceștia au participat în mai multe state membre, în diverse locuri și la diferite date, nu se poate considera că fapta prejudiciabilă s-a produs, în privința fiecărui pârât și pentru toate prejudiciile invocate sau pentru prejudiciul total, în fiecare dintre statele membre pe teritoriul cărora înțelegerea ilicită a fost încheiată și/sau pusă în aplicare.

- 3) Articolul 101 TFUE trebuie interpretat în sensul că, în cadrul unei acțiuni în repararea prejudiciilor cauzate printr-o încălcare a acestui articol, principiul deplinei eficacități a interdicției privind înțelegerile în dreptul Uniunii nu se opune aplicării unor clauze atributive de competență conforme cu articolul 23 din Regulamentul nr. 44/2001, deși acest principiu se opune aplicării unor clauze compromisorii și/sau unor clauze atributive de competență care nu intră sub incidența articolului 23 menționat atunci când dreptul național aplicabil permite ca competența referitoare la acest litigiu să fie atribuită în temeiul unei clauze care figurează într-un contract al cărui conținut a fost convenit într-un moment în care partea căreia i se opune această clauză nu avea cunoștința de înțelegerea în discuție și de caracterul său ilicit.”